

III 11561

BIBLIOTECA
C. C.
P. M. R.
Nr.

STAREA ȚĂRILOR LOCUITE DE ROMÂNI

IN

SECOLUL AL XVIII-LEA

CONTELE NICOLAE ROSSETTI

DE

ȘTEFAN D. GRECIANU

FOST SENATOR,

PRESEDINTE AL SOCIETĂTEI AGRARE AL MARILOR PROPRIETARI,

COMANDOR AL STELEI ROMÂNIEI, ETC.

Extras din REVISTA PENTRU ISTORIE, ARCHEOLOGIE ȘI FILOLOGIE, An. V, Vol. IX, Fasc. II.

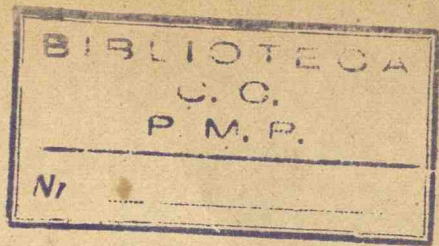

BIBLIOTECA C. C. P. M. R.
INV. Nr.

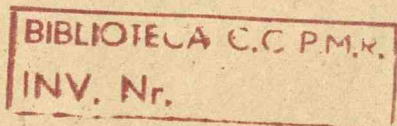
BUCURESCI

TIPOGRAFIA „UNIVERSITARA“ STRADA ACADEMIEI, 30.

1903.

CONTELE NICOLAE ROSSETTI

(498) "170/176"

BIBLIOTECA
C. C.
Nr. III 11561

STAREA ȚĂRILOR LOCUITE DE ROMÂNII.

IN

SECOLUL AL XVIII-LEA

314832

CONTELE NICOLAE ROSSETTI

DE

ȘTEFAN D. GRECIANU

POST SENATOR,

PRESEDINTE AL SOCIETĂTEI AGRARE AL MARILOR PROPRIETARI,

COMANDOR AL STELEI ROMÂNIEI, ETC.

BUCURESCI

TIPOGRAFIA „UNIVERSITARA” STRADA ACADEMIEI, 30.

1903.

BIBLIOTECA CENTRALĂ UNIVERSITARĂ
BUCUREȘTI
M 480 066

993/05

B.C.U. Bucuresti

C20057352

PREFAȚĂ

Un număr mare de importante Note colecționate de mine, atât din Documentele ce posed cum și din cele ce se află la Academia Română, la Archiva Statului și mai cu osebire pe la diferiți prieteni ai miei și pe la particulari, mi-au oferit privilegiul d'a trage multe și instructive învățăminte, căci toate acestea provin din Acte vechi autentice, în mare parte necunoscute și, cu toate că nu se găsesc întrupate la-olaltă dar cu răbdare ele au dobândit corp și putere pentru descoperiri interesante de vechi fapte și întâmplări istorice.

Aceste Note, pe care le adun și le coordonez cam de mulți ani, le țineam până acuma numai pentru uzul meu din două puncte de vedere: 1° pentru mulțămirea mea proprie și înlesnirea d'a putea afla adevăruri istorice rare de citit nu numai asupra trecutului glorios al Patriei Române dar și asupra suferințelor strămoșilor noștri și 2° pentru ca să le am la îndemână ca o bază ori de câte ori voiam să verific lucrările fie vechi, fie moderne în materie de Istorie, căci în lipsă de aceasta, foarte cu greu puteam să'mi dau seama de temeinicia cu care se scrie la noi și să vorbește despre trecutul nostru.

La noi, toți povestim despre istoria noastră, dar nu totdeauna suntem uniți cu alții de acord. Ba, am auzit chiar savanți de ai noștri dicând că trecutul nu e bine d'a se arăta întocmai precum a fost dacă el ne displace, ci să'l modifi-

căm dupe trebuințe, căci numai așa ne poate fi de folos studiul istoriei. Eu, însă, sînt cu totul de contra părere : să nu'l alterăm.

Acum, colecțiunea mea devenind numeroasă cum nu speram, m'am hotărît să cedez la îndemnul ce din mai multe părți mi s'a tot făcut și să dau la lumină câte ce-va, mai ales cu scopul d'a arăta de la început cât de multe destăinuirî prețioase conțin Documentele cele mai simple când voesce cine-va a stărui ca să le consulte.

Intreaga Istorie a Țărilor noastre ne-au scris'o bătrîni noștri cu bucățica, cu bucățica în cărțile de judecăți, în sinetele și ocolnițele moșielor lor, în corespondențele lor, etc., etc.

În Actele cele mai inocente găsim pe negîndite întăriri ale Domnurilor și numele tuturor Boierilor Divanurilor după vremi, așa că chiar datele și numele Voevoșilor se pot verifica exact și fixa în mod cert și precis cu chipul acela, pe când Cronicile noastre, fie manuscrise, fie tipărite frumos, nici au știință de asemenea detaliile și cele streine, pe care le citim cu încredere, încă mai puțin ne învață și nimic nu ne folosesc.

De prin timpîi cei mai depărtați, asemenea descoperiri ne ar fi de sigur cu mult mai plăcute și prețioase, dar tocmai acelea sunt și mai puține la număr, însă, de pe la al XVI^{lea} și al XVII^{lea} veac, se înmulțește numărul încât din al XVIII^{lea} avem Acte cu mult mai multe, și asemenea tot ast-fel este pentru câte trele țările locuite de Români : Ardealul cu Banatul și Maramureșul, Moldova cu Bucovina și cu Basarabia sa de atunci și Țara Românească sau Muntenia cu așa și Oltenia ei.

Încep prin urmare de astă dată aducînd publicității un exemplu din secolul al XVIII^{lea} ca să arăt din câte hirtii risipite 'mi am putut culege o biografie care numai singură ca atînge un mare număr de evenimente istorice în cursul ei de aproape 60 de ani și desvăluie mari întimplări care s'au petrecut în câte trele Țările menționate mai sus.

Dacă însă s'ar părea cititorului că, pe lingă narațiunea mea de aci, nu am adus, în al meu sprijin la biografia de față și actele în detaliu, să nu se credă că ele î-mi lipsesc

eü le-am pregătite a le publica în complect cu preciziunea și claritatea ce merită toate isvöarele de unde le-am aflat și nu numai acestea ci și altele multe împreună, fără întirziere. Am cređut a fi de prisos să încarc cu detalii această mică scriere scösă ca exemplu, căci, pentru cercetători care se îndeletnicesc cu atari lucrări, multe din ele sunt cunoscute de mai nainte, iar acelea ce'mi sunt cunoscute pînă acum numai mie personal le voiü face cunoscute On. public cu o altă ocaziune mai nimerită de cât aceasta de față.

Țiü însă să deslușesc aci un fapt și anume : Secolul al XVIII^{lea} nu să sfirșesce la 1760 când să oprește scrierea mea aceasta. Voiü căuta a vorbi și de ani care lipsesc, căci va mai fi multe încă de povestit.

Mă voiü sili, ori care va fi subiectul ce va urma, să mă țin strict în obiectivitate pe cum am făgăduit mai sus. Nu mă voiü apropia mult de Țilele noastre pentru a nu atinge cătuși de puțin nici persoane nici numeprin niscai susceptibilități juste și întemeiate. Să nu să creadă că voiü cerca să lovesc persoane sau nume care ar da loc la pasiuni, vorbind de veacul acela când țara avea încă pe Tătari la hotare (pînă pe la 1773) și când regimul Fanarioșilor pînă dincoia de începutul următorului veac era la putere.

Voiü da în partea următoare ce voiü mai tipări acte care în țina de astă-đi sunt învechite și care nu mai trebuie să supere pe nimeni.

Dar nu ar fi prin putință a povesti adevăruri despre epoca aceea a noastră fără a întilni Documentele prin care ni s'a răpit cele mai prețioșe averi și ni s'a săpat cu viclenie temelile statului, bisericeii și moșiei ba chiar limba și neamul de către creștini mai vrăjmași de cât păgâni.

Istoria exige Adevărul și adevărul cere dovezi și iar dovezi și, pentru a atinge scopul acesta, trebuie matură și îndelungată lucrare, fără patimă și fără pripire.

AUTORUL.

I.

CONTELE NICOLAE ROSSETTI¹⁾

Domnilor,

Pentru a corespunde intențiunii din invitarea ce «Societatea Istorică Română» 'mă-a adresat la 14 Maiu anul corent, în calitate de membru fondator al ei, am anunțat că comunicarea științifică pe care voesc a o face cu ocaziunea primei Adunări Generale²⁾ a noastră, va avea de titlu: «Nicolae Iordake Rossetti, Conte Imperiului Cesaro-Crăesc și ginerile lui Costandin Vodă Brâncoveanu».

Motivul care m'a îndemnat la alegerea acestei biografii este că, între feluritele note și documente ce posed, unele ale casei mele, altele colecționate de mine, cugetam să pot găsi un subiect prin care să îmbrățișez și să caracterizez, într'un mod general și tot o-dată obiectiv, starea lucrurilor întâmplare în secolul al XVIII-lea cu nenumăratele, interesante și variatele lor împrejurări, unele mai primejdioase și mai nenorocite de cât altele, cari curgeau pe atunci pentru

1) Numele acesta îl găsim scris ast-fel în Diploma Imperială din 1733, deși atit de cei-l'alți membri ai familiei cât și de el însuși, îl vedem adesea cu o altă ortografie.

2) Adunarea Generală a corentului an fiind aminată „*sine die*”, ea încă nu a avut loc.

istoria neamului românesc în câte trele provinciile unde locuiesc Români, ba încă în patru provincii putem dice, căci aprópe era ca și sora noastră Oltenia să se despartă de noi.

Am preferat dar, pentru a atrage mai mult atențiunea auditorului asupra titlului și asupra materiei ce voi trata, să vă aduc aci vre-un nume cunoscut din țară, din cauză că, prin experiență sunt convins că, în studierea amănunțită a istoriei familiilor fruntașe de la noi se póte găsi une-ori mai mult de cât ori-unde alt, întâmplări care arată mai uminos asemenea exemple de fapte istorice, care pot fi adunate, înșirate și citite într'o conferință. Eú am consultat un număr mare de condici de moșii boieresci și mănăstiresci și, pe ne-cređute, am aflat în ele minunate descrieri de tot felul din care am învățat detaliile despre istoria veridică a vremurilor trecute. În special cărțile moșiilor familiilor românesci au multe istorii interesante și demne de urmărit prin acte.

Aci însă, cred că am nemerit a vă putea prezinta exemplul meu chiar numai printr'o singură persoană interesantă de studiat și că nu'mi va trebui o întregă familie cu mulți membrii ai ei.

În țerile noastre, pământul era unica proprietate care serios se moștenea în tótă puterea cuvintului, și de aceia pământului i s'a dat de părinții noștri, de obicei, numirea de moșie, adică proprietate cu dreptul ereditar.

Chiar nobleța sau boieria care, óre-cum, a avut o ereditate de fapt, se putea pierde în țara Românească, dacă posesorii ei nu continuaú fără încetare de a servi patria, ba chiar membrii boieriei celei mai mari, adică ai neamului Basarabesc, care constituia elementul oligarhiei în sinul căreia se puteau alege Voevođi, chiar acea clasă, cea mai privilegiată, s'a găsit expusă a se confunda, în cas de neglijență, cu poporul, căci moștenire seriosă nu avea ea la noi, după obiceiul pământului, dacă boierul nu servea patriei fără încetare în curs de mai multe generațiuni.

Proprietatea pământului însă, precum am đis, adică moșia,

era mai temeinică de cât boieria cea mare, ea singură avea o garanție durabilă, căci poseda Carte saŭ Hrisov Domnesc și cine ținea asemenea testimoniŭ la mână, acela avea parte și moștenire nedestructibilă. Numai în caz de hainie saŭ trădare către țară saŭ Domnie, numai atunci se putea lua moșia boierului pe sêma Domnescă și să putea strica hrisóvele vechi ale Voevođilor despre moșie.

Am voit dar să aleg un nume boieresc fruntaș pentru ca să 'l descriu într'o conferință astă-đi, dar am observat că numele cele curat pămêntene nu corespundeau pe deplin la intențiunea de față, căci acestea în secolul al XVIII-lea, erau unele ascunse adânc ca de o gróznică spaimă și date afund din diverse împrejurări fatale, de când cu tragicele și îngrozítórele sfârșituri ale Domnielor *prin alegere după obiceiul cel vechiu*, și de aceia erau ele mai puțin interesante; altele dintre aceste nume pămêntene, puține la număr, din contra, erau prea în evidență pe atunci, și fiind ast-fel nu ar fi fost obiective de ajuns, în cazul de față, căci ar fi fost și astă-đi prea mult reprezentate prin membrii de ai lor cari viețuesc încă, și deci eu n'ași fi putut bine îndeplini ținta mea ca să evit cu orî-ce preț d'a mă lovi aci de óre-care susceptibilități saŭ de personalități căci eu nu voesc a bleșa absolut pe nimeni.

Tot așa n'am voit să iaŭ un nume fruntaș dintre boierii cei nepămêntenî, de pe atunci, ca să nu pécătuesc ca unii din contimporanii noștri gazetari și alții care, de-și vêd, cu sânge rece, cum se acordă acum împămêntenirile cu chila la feluri de feluri de străini, dar totuși ei, cu un puritanism ultrat, nu voesc să recunóscă drepturi de rumânie nici dupe secolî de înfrățire și împămêntenire, la acei încuscriți cu părinții noștri și cu noi, pentru ciudatul motiv că aceia ar fi avut odinióră strămoși străini de neamu românesc.

Așa dar am ales un personagiŭ cunoscut, un boier însă al cărui nume este de origină italiană necontestabil, el este cu pămêntenie seculară și adoptată de tóte partidele nóstre existente. Despre dênsul vê voiŭ vorbi ca să nu blesez nici

o susceptibilitate, mai ales că, de parte bărbătească, urmași el n'a avut în totă a sa viață.

El era și Moldovean, era și Muntean, ba chiar și Ardelean și în câte trele aceste provincii el a fost cetățenit și a jucat un rol.

Așa dar, fiind-că voiesc să descriu secolul al XVIII-lea de la primi săi ani până pe la 1760 și mai la vale, cu el voi găsi prilejul căutat de mine de a atinge în treacăt icóna aprópe a tuturor evenimentelor principale petrecute pe acele timpuri în țările noastre, țări stăpânite numai în aparență de noi, dar de fapt mai mult de puterile vecine : Turcia și Germania.

Contele Nicolae Rossetti face parte dintr'o branșă a familiei Roseților strămutată de mult timp din Italia la Țarigrad, dar apoi d'acolo veniți în Moldova de pe la jumătatea secolului al XVII-lea.

Autori vechi ne spun că erau vre-o 16 familii mai fruntașe pe atunci în Fanar și în lista lor Roseții ocupă numărul cel de al 2-lea dintre ele.

Numele familiei acesteia astă-zi aparține și istoriei noastre naționale mai mult ca mai 'nainte, mai ales că în zilele de curând trecute s'a turnat în bronz și s'a așezat pentru vecie figura de mare cetățean român a unuia din fii ei pe una din piețele cele mai frumoase ale Capitalei noastre, dându-i-se ei numele de «Piața C. A. Roseti».

Dar, pe lângă aceasta am mai găsit, nu de mult timp, cu ocaziunea unei călătorii ce am făcut prin clasică Transilvanie, cu dorința ca să mă pun în legătură mai directă și mai strânsă cu acele localități care în decurs de atâtea veacuri au fost refugiul strămoșilor noștri în vremuri de grea cumpănă și mi s'a întemplat de am aflat despre acest Conte al Imperiului Cesaro-Crăiesc, lucruri care ne oglindesc în modul cel mai viu posibil faptele vieții lui chiar și peste Carpați unde a trăit mulți ani.

II.

CUPARESCI DE LA MOLDOVA RELAȚIILE DE BUNĂ-VECINĂTATE ÎNTRE DOMNII MOLDO-ROMÂNI

Voiu intra în cercetarea cu de-amănuntul a câtor-va acte și documente pe care timpul ni le-a păstrat neștirbite despre acest vechiu boier.

Nicolae este fiul aceluî Iordake Roset Vel Vistierul de la Moldova care este bine cunoscut, atât de cronicarii vechi cât și de istoricii de astă-zi, pentru că era pe vremea lui făcătorul și desfăcătorul de Domnii.

Iordake se coboră din ramura Roseșilor poreclită de cronicari «Cupărești» din cauză că unul dintre ei avusese la Patriarhie rangul de Cupar sau Paharnic.

Anul nașterii sale, după probabilități a fost cam pe la 1660, iar al fiului său Nicolae pe la 1680.

Încă din anul 1703 Septembrie 1—după cum cronicarul Radu Vel Logofetu Grecianu istorisesc în scrierile lui—din vremea pe când la Moldova urcă treptele Tronului Mihalache Racovița Paharnicu, acest Iordake Vistierul Roset, tatăl Contelui Nicolae, a fost trimis la Curtea lui Costandin Vodă Brâncoveanu, în calitate de Sol al noului Voevod pentru ca să vestească — conform obiceiului de pe acele

vremuri — urcarea pe tronul Moldovei a lui Mihail Vodă Racoviță.

Chiar cu ocazia acelei Solii, Domnul Muntean și cu Solul Moldovean au început o convorbire despre căsătoria fiicei sale Domniții Ancuți cu fiul acestuia anume Nicolae care purta rangul de Postelnic și se făcu de atunci la Bucuresci schimbul inelului de logodnă între tînărul acesta cu fiica cea de a 5-a a lui Costandin Vodă Brâncoveanu. Se înțelege că Nicolae de care ne ocupăm aci, însoțea și el pe tatăl său în călătoria acésta.

Nu trecu multă vreme și părintele Domniții logodite, întocmesce și fóia de zestre pe care o isprăvesce în 1704 Iunie 1.

Apoi, la 12 Aprilie 1705, Mihail Vodă Racoviță, încuviințază ca tînărul, Nicolae Postelnicul Roset, împreună cu tatăl său și cu alți boieri Moldoveni, să vie în Muntenia pentru a face nunta. În fruntea nuntașilor venea Vel Comisul Dumitrașco Racoviță, fratele Domnului de la Moldova, care era destinat să le fie chiar Nunul cel mare.

CEREMONIALUL DE CURTE

La 20 Maiu același an, tatăl Domniții trimite spre întem-pinarea óspeților o deputațiune în fruntea căreia se afla Șerban Vel Stolnicul Grecianu, ginerile lui Vodă Brâncoveanu, cel care ținea în căsătorie pe veduva Domnița anume Ilinca.

Acest Vel Stolnic era însoțit de fruntașii boierimei muntene ca : Diicul Vel Logofăt Rudeanu, Costandin vel Clucer Știrbeiu și Gheorghe Castriótul Vel Comis, cari cu toți eșiră și întem-pinară la mănăstirea Plumbuita de lângă Bucuresci pe călători ce soseau de la Iași și cu toți intrară în Capitala Domnului de aici.

Nu trecu timp mult după acésta și, la ziua de sfinta Troiță adică la Rusaliu, se săvêșiră și sfintele Taine ale cununiei tinerilor.

Noul ginere însă, nu se înapoiă cu mirésa la Moldova, unde avea rude numeroșe și moșii, după cum vom vedea mai la vale, atât părintești cât și de cumpărătoare, ci se stabili în Muntenia.

IMPĂCAREA LUI BRÂNCOVEANU VOEVOD CU IORDAKE LOGOFET AL MOLDOVEI

Prin acest act de alianță îndeplinit, luă sfârșit un mare și primejdios fapt politic care dura de mai mulți ani și care era tot așa de nenorocos și pentru Muntenia ca și pentru Moldova, adică dușmănia din ce în ce tot mai acută dintre Costandin Vodă Brâncoveanu și viclénul, dar puternicul Iordake Roset Cupărescu de la Moldova.

De mult timp căuta Vodă de la Bucuresci a face să înceteze această regretabilă stare de lucruri și voia să îmblânzescă pe vrăjmașul său care mereu îl înstrăina de înfrățirea cu Domni de la țara vecină, care pe rând ocupaseră tronul de acolo.

O întemplare norocită aduse pe Iordake la Bucuresci cu ocazia ce vedurăm și Brâncoveanu se grăbi a căuta mijloc să'l îmblânzescă și să'l atragă.

Cugetul lui era să se încuscrască prin vre-o fiică a lui cu acel primejdios inamic și așa se puse în lucrare primul fapt însemnat politic în care tânăra Nicolae Rossetti, fiul lui Iordake, fu chemat să joace întâiul rol, căci era vorba de dânsul ca să devie ginere bogatului Domn Muntean.

Așa îndeplini el pe negândite în țara de peste Milcov un rol mare politic fără ostenelă, dar negreșit cu plăcere, mai ales că lăsa în urma lui, acolo, un serviciu însemnat politic săvârșit prin faptul aducător de pace al căsătoriei sale.

Nicolae Rossetti în acei vre-o 9 ani din urmă cât mai domni socrul său în Muntenia (1705—1714), nu se ocupă de slujbe sau să intre în Divanuri, ci, chiar din 1706, după cum ne spun cronicile, vedem că Voevodul socrul său, la

vizitele oficiale pe care le făcea pe la boieri, îi cercetază și pe fiica sa Domnița Ancuța și pe ginerile său acesta, pe la moșiile lor Fundeani și Furești ce le primise de zestre.

Mulțumit cu laurii ce dobândise vis-à-vis de Moldova, nu se gândea el încă în noua sa patrie de cât să desfășore luxul ce îi dădea la 'ndemână și îi era drag, pe la moșiile soției și ale socrului său, căci de sigur, orașul-capitală nu oferea pe acele vremi distracții variate și plăcute preferabile acelora ce palaturile boieresci puteau aduce pe la moșiile lor și nici interesele agriculturii nu le puteau compensa pe atunci ca astăzi. El însă, pe lângă palatele acelea de la sate, mai posedă și în Bucuresci vestita casă ȕisă a Domniței Ancuței, din Mahalaua Vergului, care s'a vîndut către boierul Costandin Crețulescu vel Ban, la anul 1759 Maiu 15, de către Nicolae Argentoianu, unicul nepot și moștenitor al averii lor, după a lor mörte.

CULMEA DECADENȚEI DOMNIIOR ROMÂNE ȘI URMELE EI

În acest fel se pare că a trăit Nicolae și Ancuța până la 1714 când intrigile de la Dragomania turcescă și aceia a palatului de la Curțile Domnesci de la Moldova și de la Bucuresci aduseră fatalele desnodăminte din anul 1714.

Sciut este că și Nicolae Rossetti ca și întręga casă a lui Cost. Vodă Brâncoveanu a părăsit atunci țara românescă împărțășind sörta nenorocită și pedepsită a sócrei și a cumnaților lui anume: Crețulescu, Grecianu, Lambrino și Băleanu cari toți erau pe atunci în viață. Ei fură închiși și munciți în temnițele Țarigradului și în urmă aruncați în aceleași torturi în Asia Mică timp de mai bine de 3 ani, până ce în 1717 ei fură liberați nu cu puține sacrificii; aceste chinuri fără îndoială le-au suferit ei nefiind vinovați întru nimic. În așa hal era redusă țara noastră în secolul al XVIII-lea.

Din anul 1717 înainte îl vedem însă de-odată că apare în conducerea trebilor țării. Lucrul se explică ușor pentru

Rossetti având în vedere bogăția nevestei sale, considerând numele său ilustru căci Antonie Vodă din 1676, care domni până în 1679 la Moldova, era un membru al familiei lui, era fiul unui Lascar Roseti din Țarigrad; mai vădând puterea la care ajunsese familia Roseților în țara Moldovei, precum și înrudirile ce le câștigase cu cele mai înalte familii pământene boieresci; în sfârșit, fiind Nicolae Rossetti el însuși născut dintr'o fiică de Domn, adică din Maria, fiica lui Dabija Vodă; și mai presus de cât toate acestea, noul Domn Muntean Ión A. Mavrocordat, fiind din Constantinopol ca și neamul său, ușor ne putem explica cum în atari împrejurări el putu să apară de odată în Divanele Domnesci ocupând rangul de Vel Paharnic.

Dar, pe lângă aceste considerațiuni demne de remarcat, mai avem și alta, care este cu mult mai puternică și anume aceea că cu anul 1716, venind timpî mai grei pentru rudele Brâncoveanului și nevoe fiind de a căuta slujbe, fu și el nevoit a se ocupa de trebile publice pentru a trăi.

Ștefan Vodă Cantacuzino avusese o sôrtă nu mai puțin tragică ca și a predecesorului său Costandin Vodă Brâncoveanul. Așa că noul Domn, Nicolae Mavrocordat, deși ne-ales de pământeni după obiceiul țerei, nu găsește nici un opozant, în aparență, la sosirea și impunerea lui în Domnia Munteniei, căci puterea armatei Sultanului care'l trimisese aci ca slujbașu al lui era pe atunci de ajuns și încă mai multă se găsea în cetățile Giurgiului etc., pentru a'l susține pe Tron la caz de trebuință.

Cu toate acestea însă el nu mult timp și nu în liniște stătu pe Tron, căci evenimentele desfășurate cu primul Domn de la Fanar sciute sunt istoriei: el vizită Ardealul fără voia sa pe curând.

Așa de schimbătoare erau lucrurile în acei timpî pentru țările noastre!

FAMILIA REPOSATULUI BRÂNCOVEANU ȘI AVERILE LOR

Dómna văduvă a lui Costandin Vodă Brâncoveanu, cu fetele, nurorile și ginerii ei, scăpând de la închisórea în care au fost aruncați, încep să 'și adune averile risipite în cele patru părți ale lumii; chiar în anul 1717 dau cu toți scrisori și procuri pentru a ridica bani depuși de Costandin Vodă la Zecca Veneției, afaceri, la care Nicolae Rossetti ca și cei-l'alți gineri lucau pe neîntrecute.

Tot în 1717 alte cestiuini de un ordin mult mai înalt, ne fac cunoscute relațiunile lui Nicolae Vel Paharnicul Rossetti cu Curtea de Austria.

Din luna Maiu același an, ne este cunoscut raportul seú — scris în limba latină — către Stainville despre încercarea Turcilor de a năvali din Moldova și Muntenia în Ardeal, rugându-se în același timp ca «scrisorile sale să nu fie divulgate.»

La 12 Iunie următor Nicolae Rossetti raportează din Bucuresci tot către același General, despre apropiata năvală a Turcilor asupra Ardealului și despre stăruințele lui Ianake Mavrocordat că «în caz de luptă oștile Domnului nu vor lua parte la răsboiú», scrisóre, în care el se subscrie: «*Excellentiæ Vestræ Hummillimus addictissimus sincerus servus bene notus*».

O qi mai în urmă, la 13 Iunie, Nicolae Rossetti raportează despre planul de resbel al Turcilor, despre aședarea oștirei otomane, despre manoperile revoltatului ungar Bercsényi și despre atitudinea lui Ianake Mavrocordat, cum și despre gândurile lui Mihaiú Vodă Racovița de la Moldova, scrisóre, care deja la 16 ale lunei se găsea în mâinile lui Stainville la Sibiiú.

Cea din urmă scrisóre a lui de pe aceste vremuri care ni s'a păstrat, este aceia prin care pãrtenesce sau îndreptătesce pe Ianake Vodă Mavrocordat cum că nu el a fost acela care să fi chemat pe Turci.

Bine văduț dar la Curtea Munteană, era în măsură de

a sci și cunósce intențiunile Turcilor și cu o dibăcie rară, să le divulge acelora prin cări vedea că interesele țerei s'ar putea mântui, «fără însă ca să fie aflat». El rămâne dar credincios Domnului din Fanar, pentru ca să pótă întreține cu corespondențe pe cât de sincere pe atât de utile, interesele Corónei de Austria.

Și óre, ce să'l fi hotărît pe Nicolae Rossetti la un asemenea act? Fără îndoială este greu de precizat în mod absolut și clar, dar nu e mai puțin adevărat că ele se revarsă într'un sens óre-care din chiar câte-va acte. Așa : la 1716 sub Nicolae Mavrocordat se arată într'un document cum satul Tunarii fusese dat întéiú Domniței Stancăi, fiica cea mai mare a lui Costandin Vodă Brâncoveanu, care, murind fără urmași, lăsă satul acesta tatălui ei.

Apoi Domniței Ancuții îi promisese părintele ei o zestre de 2000 de ughî ¹⁾, dar cât trăi el, nu apucă a i-o da, căci fiind dus la Constantinopol, a perit ucis acolo. După ucidere, prin ferman împărătesc, satele și moșiile lui Costandin Vodă rămaseră toate pe séma Domniei ; și Nicolae Vodă Mavrocordat aflând pe Ancuța mai săracă și mai prădată, îi dete dinseși satul acesta.

Cu alte cuvinte casa lui Nicolae Rossetti fusese mai săracă de cât a celor-l'alți membri din familia bogatului Domn român, dar și mai prădată de cât a celor-l'alți membri din familie, așa că pentru a'l atrage, nu pentru a'l despăgubi, Nicolae Vodă Mavrocordat îi întindea curse—chiar în ajutorul sosirei lui din surghiunie—prin donațiuni de moși.

Pe d'oparte dar, motive de natura acésta, iar pe d'altă parte, fiind-că chiar politica lui însuși era nemțescă, politică urmată în bună parte atît de socrul său, Costandin Vodă Brâncoveanu, cât și de către Ștefan Vodă Cantacuzino, cu care se înrudea ; și chiar Ianake Vodă Mavrocordat, se pare că înclina și el spre aceștia, de vreme ce vedem că Rossetti este acela prin care Domnul întreținea corespondențe cu Cesaru și ómenii lui, de aceia đic că întreținea

1 Monedă de aur ungurească.

cu știri sincere pe Austriaci. Cum că voia saŭ nu să tragă folose personale numai pentru el, din o atare politică — după cum înclină a crede D. Constantin V. Obedeanu, în opul D-sale: «Grecii în Țara Românească», nu ne îndreptățește nimic a crede ast-fel, ba din contra, probele ce vom mai aduce aci mai la vale ne îndreptătesc a crede contrariul. Visul lui—după cum vom vedea îndată,—era cu totul altul, iar nu numai acela de a aduna averi ori de a face o politică cu două fețe.

Aci vedem *al doilea act politic al acestui bine înzestrat de natură și norocos, dar inconstant om* din acea vreme. ¹⁾

În intervalul de la 1717 pînă la 1726, știm că Nicolae Rossetti să găsea în țară, ocupând în Divanele Domnesci diferite ranguri și anume: De la 1717 pînă la 1722, atît sub Ioan Voevod cât și în a II-a Domnie a lui Nicolae Vodă, Mavrocordații, a fost Vel Paharnic; iar de la 1723 pînă la 1725 inclusiv, Vel Clucer; și în fine, la 1726 Octombrie 20, îl găsim ca Vel Logofet.

Tot în acest răstimp îl mai găsim și în câte-va zapise ca martor cu rangul de Vel Paharnic.

Activitatea lui însă în curgerea acestei vremi nu s'a mărginit numai aci, căci el, după retragerea din viața publică a Banului Radu Popescu, cunoscutul cronicar amic al fraților Mavrocordați, luă el însuși condeiu pentru ca să scrie cea dintîiu operă genealogică. După cum singur ni-o spune, el a întocmit: «Prea slăvita viță a lui Nicolae «Vodă Mavrocordat», al căror credincios se arăta atunci, «alcătuită din istoriile țărilor noastre și a celor străine la leatul «1727 (7235), dimpreună și cu toate slăvitele fapte ale fericiților lor strămoși cari cu mare laudă au împodobit Scaunele Dachiei, istorii de dînsul adunate pe scurt, în București în al 8-lea an, din a 2-a Domnie»; manuscris după care găsim deja câte-va exemplare copiate unul după altul. În scrierea acésta el merse pînă a găsi că Mavrocordații

1) La evenimentele acestor vremuri face alusiune Dapontès în «Ephémérides» II, 153 când dice: 1738 Noembrie 3. «Să primește știrea că Murtaza Pașa ar fi dat Bănia Craiovei lui Costandin Argintoianu, ginerile acelu Nicolae Rossetti care cu vr'o «20 de ani mai nainte urzise răscola în contra Porții».

purtau sânge chiar din Stefan cel Mare pentru ca să p^otă arăta legitimitatea pentru ei de a ocupa tronurile ț^{ar}ilor române.

Pentru atarⁱ motive dar, Nicolae Rossetti, cum și pentru alte fapte de slugă credincioasă a Domnului său stăpânului său, a fost bine privit la Curtea Munteană și ridicat treptat la rangurile de boierie ce le vădurăm mai sus.

Tot în această vreme, el stăruiesce pentru fratele său Ioniță, care veni în Muntenia și se căsătorⁱ cu Păuna fata Stolnicului Matei Filipescu, stabilindu-se ast-fel și el aci, fapt la care Nicolae Vodă nu numai că nu era străin ba chiar luase direct parte aducându-l înadins din Constantinopol.

O nouă ocașie acum se ivește în 1726 pentru Nicolae Rossetti de a-și juca după gustul lui rolul de om mare și puternic, care de alt-fel nu-ⁱ reuși ca în cele-l'alte 2 rindurⁱ. Iată împrejurările :

Cum șiserăm, la stăpînul său era în favóre, căci i se arătase credincios, dar această credință era numai la suprafață, iar în fond el era unul dintre cei de frunte nemulțumiți de Domnia lui Mavrocordat, dac^ă nu chiar un învierșunat rival ascuns al lor.

Tot în acest an Mihaⁱ Racoviță cade din Domnia cea de a 3-a de la Moldova, care dura cam de multă vreme, și să crede că și el se înțelesese cu nemulțumiții din Muntenia, între carⁱ fără îndoială era și Rossetti, pentru a dobândi scaunul acestei ț^{er}i în folosul său.

Nicolae Vodă Mavrocordat prinde însă de veste despre această conspirație și, ca consecință fatală nu mai rămânea pentru Vel Logofetul său de cât să ia cîrja pribegiei, fapt bine precizat atît prin cronicⁱ cât și prin acte, avînd ca soți, între alți, chiar pe cumnatul său Manolache Lambrino, care era atunci Clucer.

A fost nevoit Nicolae atunci să renunțe la averi, la poziția lui socială, la chiar nevasta și cele 2 fete ce avea, pentru a se îndrepta spre aceia a căror causă vedem bine că o servise pe ascuns cu atîta devotament.

Pribegise la Brașov, știind că numai aci îi putea fi viața

în siguranță și numai de aci va putea să primescă ore-care ajutóre cu care să-și întrețină viața.

Părăsit forțamente de familie și lipsit de mijlóce, el face apel la Imperiali pentru ca prin intermediul lor să i se libereze soția și fetele, cari și aceștia par a se fi refugiat în Oltenia, fiind în mare lipsă și sărăcie.

Se știa acum, că Rossetti este cel mai neastîmpărat inamic al lui Nicolae Vodă Mavrocordat și, cererea sosită prin Talman, Rezidentul Austriei de aci, pentru a se libera familia fugarului, era privită în ochii Domnului ca un premiu său încurajare atît pentru acest trădător și Cap al neîmpăcaților, cât și mai ales pentru întréga glótă a aderenților lui rămasă aci în țară care se părea a fi mai primejdiosă și mai influentă.

Deci Domnul, ascuns ca în tot-d'auna, dibacîu la asemenea situațiunii din care scia să tragă profite pentru el, încuviințéază pe d'o parte liberarea familiei celui mai mare inamic al său și acésta pentru îndoitul scop de a se pune bine și cu Austriacii și de a scăpa tot într'un timp și de șeful răzvrătiților; iar pe d'altă parte, Domnului nu-i scapă ocazia de a deștepta la Pórtă bănueli cum că Rossetti — pe ascuns, — este înțeleș cu Impăratul Nemțesc.

Eșirea din țară, spre Ardealul Kesarului, a familiei viitorului Graf Nicolae Rossetti, aduse după sine și ore-care condițiuni impuse de Imperiali Domnului Muntean și anume :

1. acelor boieri pribegiți și aflători pe pămîntul Austriac, în casuri de cereri, să li se primescă întórcerea în țara lor;
2. La intrarea pe pămîntul Austriei, nici unui fugar din Valahia să nu i se mai asigure stăruirea, și
3. pentru continuarea corespondenței cea de pînă aci a Voevodului Muntean cu Viena, să fie posibil ca să i să pună piedici, dacă se va găsi ast-fel cu cale.

Acestea se petreceau în Aprilie — Iunie 1729 și drept rezultat, în August, Domnița Ancuța își găsește soțul pribeg la Brașov.

În baza acestor puncte impuse lui Mavrocordat, unul din pribegi, anume Manolache Lambrino, chiar în primăvara

anului 1730, după ce asistă la ultimele cuvinte de diată și morțe ale cumnatei sale Domniței Ancuții, care se găsea zăcând de grea bôlă, se reîntorce în țară, iar cumnatul său Rossetti, vădov acum, continuă a rămânea pentru mai multă vreme în țara Kesarului, poate, fără voința lui.

Acesta a fost cel de al 3-lea act politic foarte important, în care Nicolae Vel Logofătul lui Mavrocordat a jucat un rol capital !

Cum că el a pribegit în Ardeal nu mai încape vr'o îndoială, căci documentul din 1730 Sept. 11, act pe care l'am văzut personal în primăvara acestui an în archiva bisericeii sf. Nicolae din Șchei Brașovului, pe care îl rezumez ceva mai clar de cât D-l Iorga în Socotelile Brașovului la pag. 158—266, iată ce ȃice :

«Eū Manolache Lambrino biv Vel Clucer datam acéstă «adeverită scrisore a mea la mīna preoților i gocimanilor 1) «i juraților sf. bisericii de la Șcheii Brașovului, precum să «se scie că fiind eū pribeag în țara Ardealului, pe acea «vreme întimplându-se a fi cumnată-mea Măria Sa Dómna «Ancuța, fiica Mării Sale răposatului Prințipul Costandin «Brâncoveanu, cu bôlă grea și cunoscându-și petrecania «Mării Sale dintr'acéstă lume, încă fiind cu tótă mintea «Mării Sale întregă, m'aū chemat și pe mine, fiind de față «și soția 2) Mării Sale, D-lui cumnatul Nicolae Rossett și «ficele Mării Sale Mariuța și Safta, și pe līngă alte multe «învățături și orīndueli pentru ale Mării Sale, care aū lăsat «cu blestem, după a Mării Sale petrecanie, să se facă dintr'a «Mării Sale bună voe și socotelă, aū lăsat osebit o cunună «de aur tot cu diamanturī, preț ca de talerī 2500, sf. bise- «rici de la Schei, care cunună se află scrisă anume cu prețul «eī în fôia de zestre cea iscălită și pecetluită de răposatul «părintele Mării Sale Prințipul Costandin Brâncoveanul, ca «cu acea cunună, vīndându-o, să se drégă și să se înădescă «biserica din Șchei, pentru a Mării Sale vecinică pomenire. «Și pentru acéstă trébă, în urma Mării Sale m'aū lăsat pe

1) Gottes Mann : slujbași bisericești.

2) În limba de atunci a noastră, «soția» înseamnă «bărbatul» unei femei căsătorite.

«mine — ȃice Manolache Lambrino, — Epitrop asupra D-lor
 «clironomilor, pentru ca sǎ staũ cu nevoinȃ a da acȃstǎ
 «cununǎ în sȃma Epitropilor bisericești. Și dupǎ acȃsta
 «— bine înȃeles dupǎ mȃrtea Domniȃei Ancuȃii, — peste
 «puȃinǎ vreme, slobozȃndu-mȃ și pe mine Dumneȃeu ca sǎ
 «merg în țara mea—adicǎ sǎ se înapoeze din pribegie,—
 «venitaũ la mine preoȃii i gocĩmanii i juraȃii bisericii Șcheilor
 «și alȃi mulȃi din neguȃtorii de acolo, întrebȃndu-mȃ pentru
 «acȃstǎ danie care mai sus s'au pomenit, de unde sǎ o cȃrǎ
 «și sǎ o ia, iar eu i-am rĩnduit ca sǎ mȃrgǎ la D-luĩ cum-
 «natul Nicolae Rossett, și am dat în mĩna lor și aceastǎ a
 «mea scrisȃre ca cu aceastǎ a mea mǎrturisanie sǎ aibǎ a
 «cere de la D-luĩ cumnatul Nicolae Russetto și de la fiicele
 «Mǎrii Sale, acea danie, și D-luĩ într'alt chip sǎ' nu facǎ
 «ci sǎ o dea în mĩna Epitropilor bisericești pentru ca sǎ aibǎ
 «Mǎria Sa vecĩnicǎ pomenire, precum în viaȃa Mǎrii Sale
 «au hotǎrit.»

Dupǎ cum vedeȃi dar, actul de faȃa ne spune clar cǎ
 amĩndoĩ cumnaȃii Rossetti și Lambrino, erau pribegĩ în Bra-
 șovu Ardealuluĩ.

Dar nu numai atĩt, din acest document mai culegem o
 mulȃime de alte note prea interesante și care tȃte sǎ ra-
 portǎ la viaȃa privatǎ a luĩ Nicolae Rossetti. Așa, extragem
 cǎ Domniȃa Ancuȃa mȃre în acest an la Brașov, fapt con-
 firmat și printr'un manuscris de la biserica Sf. Nicolae din
 Brașov, publicat de D-l Sterie Stinghe în 1899, și pe care
 singur l'am vǎȃut cu ocazia cǎlǎtoriei ce am fǎcut mai sǎptǎ-
 mǎnile trecute, manuscris în care, la pag. 90-1, gǎdesc urmǎ-
 tȃrea notiȃ :

«Anul 1730 Aprilie 12, Doamna Ancuȃa fata luĩ Costandin
 «Vodǎ Brȃncoveanul, femeia luĩ Nicolae Rossett Vel Lo-
 «gofȃt, s'au pristǎvit aici în Brașov și o au dus de o au
 «ĩngropat la mǎnǎstirea lor la Urez în țara Craiovei¹⁾. Fiĩnd
 «boiariul ei pribeag cu Manolache Clucerul mai dinainte
 «aici, au fost venit și ea de pe la August — de sigur anul

1) Țara Craiovei se afla subȃ mǎna Germanilor între 1718—1739.

«precedent 1729 — și au lăsat din zestrile ei să se dea o «coronă de aur cu pietrii, care ținea că plătesce 4—5 pungi «de bani, sfintei biserici acesteia ca să se înnoiască biserica și «să se mai lărgească cu acea cheltuială, lăsând epitrop pe «acest lucru pe cumnatu-său Manolache Cluceru ca să-i porțe «de grije de lucru și pe urmă n'au dat coronă ci au stricat «un left și au făcut alte scule și au împărțit la Urez unde «o au îngropat, și la pateri, iar bisericii noastre au dat o cruce «de aur și nisce inele de aur cu diamanturi, preț florini ungurești 1000».

Se va vedea mai în urmă pentru ce Domnița Ancuța făcu jertfa acesta și pentru ce luă ea măsurile ast-fel: Ea a voit până trăește să i se ierte de Dumnezeu greșalele de care nu era dînsa vinovată, adică resimțea căință de aceia ce în casa ei i se întîmplase, către biserica ortodoxă; și pe de-altă parte pentru că se temea că soțul ei nu va executa a ei voință cu sfințenia cerută.

Din sus ȳisul act mai dovedim că Nicolae Rossetti pribegind la Brașov, nu trece multă vreme și soția lui, Domnița Ancuța, îl urmază, ca o femeie credincioasă, preferând a sta și ea pribegă, numai să fie aproape de el pentru a împărți suferințele pribegii; dar în scurtă vreme îi vine mórtea. Viața lor casnică nu pare a fi fost din cele mai fericite, căci după cât vedem, chiar la ceasul morții ei, lasă Epitrop pe cumnatul ei Manolache Lambrino ca să-i execute ultimele voințe, iar nu pe soț, dovadă că Rossetti nu era bărbatul ce ea meritase și nu era demn de ea căci nici voia să mai știe că situația lui o datora în mare parte alianței ce contractase cu o Domniță de rangul, averea, nașterea și poziția ei înaltă.

Ea din contră rămăsese credincioasă statornică a Pravoslaviei până la eșirea ei din această viață deșartă. Ea își luă cununa de mirésă și o dete bisericii din ale cărei învățături se adăpase tot neamul său pentru ca cu prețul ei să se înnoiască și să se mai lărgească biserica al cărei preot îi dăduse ultima bine-cuvîntare și îngrijirile necesare ca unei ortodoxe la ceasul morții.

Dar soțul ei nu-î respectă voința supremă ci dete aceia ce bruma dete la mânăstirea Urezî unde s'a îngropat ea, apoi mai dete și paterilor adică catolicilor din Brașov și, pentru că nu putea face alt-fel, milui și biserica din Șchei cu ceva. Intr'o însemnare contimporană anului 1730— fără dată — dar pe care noi o presupunem a fi exact din anul 1733, fiind aflată tot în archiva bisericeî sf. Nicolae din Brașov, găsim următoarele deslușiri cu privire la sculele date acestei bisericeî în loc de cununa despre care am văduțut mai sus că dispunea prin ultima sa voința Domnița Ancuța. Iată-î coprinso :

«Precum să se scie că noi Epitropiî sfinteî bisericeî din «Șchei Brașovului.... facem însciințare orî cui se cuvine a «sci că, din milostenia ce aũ fost rînduit răposata Măria Sa «Dómna Ancuța fiica răposatului Costandin Vodă, care aũ «fost soție Mărieî Sale Domnului Grof Niculae Russett, pen- «tru înoirea bisericeî nóstre..., am luat acestea care mai jos «vom semna la mâinile nóstre ca să le cheltuim la cele ce «Măria Sa aũ rînduit :

«O cruce cu diamanturi drept florini	500
«un inel cu un diamant mai mare drept florini .	150
«idem » » » » mic » » .	100
«douë inele câte cu un diamant » »	<u>250</u>
total florini ungurești	1000

În adevăr, Epitropia bisericeî, consciinciosă de chemarea ei, la anul 1733 Iulie 9, Lunî la 7 ciasuri, pune temelia paraclisului de la sus zisa biserică, în urma unor altercații pe care le-a avut cu pîrgariî Brașovului, pentru care sfișit, cu intervenirea lui Grigorie Ghica Vodă de la Moldova, li s'a dat voie să lucreze... cu banii adunați... cum și cu o milostenie ce aũ lăsat Dómna Ancuța, ca să se lărgescă biserica cea mare și să o înoiască... din Șchei Brașovului.¹)

Am dat aci aceste câte-va documente mai în detaliu, pentru că prin ele am putut afla aceia ce de sigur se în- tîmplase.

1) Româniî ortodoxi pe atunci acolo cu greu obțineau asemenea favóre.

Nicolae Rossetti nu era un om de rând care să se mulțumescă cu situațiunii de toate zilele.

El jucase până aci— după cum vedurăm, — roluri mari și mintea lui neastimpărată îl conducea la altele și mai mari.

Nu se gândea la reîntorcere în țara în care ajunsese la cea mai înaltă treptă posibilă, și acesta o făcea din cauza înconstanței caracterului său și decî el cugeta să profite și acum de alte noi împrejurări pentru a săvîrși încă alte acte de un ordin și mai strălucitor.

Pierdînd soția în 1730, singura piedică care i-ar mai fi putut sta în cale, și de-odată devenind văduv și liber, el fu împins prin firea lui a se pune pe lucru, ca să-și refacă pozițiunea cu ori-ce preț și fără nici o muștrare de cuget, căci pentru un caracter ca al său, toate mijlocele sunt bune numai ținta sa să o ajungă.

În aceste vremuri el vedea că se petreceau în noua lui patrie, lucruri de acelea, pentru care Casa de Austria își avea țintită totă a ei atenție. Era la ordinea zilei răspîndirea catolicismului și stăruire peste cât mai multe din popoarele supuse Împăratului Nemților și scim că, pentru Casa Domnitore atunci, dorința acesta de câte-va decenii începuse deja să străbată pînă și în populațiunea cea mai recalitrantă din punctul de vedere al schimbării religiunii și care era națiunea cea de a 4-a din Principatul Ardealului, adică Românii pravoslavnicî. Așa să gîndi agitatorul N. Rossetti că ar fi momentul pentru el bine venit d'a se face el unelta utilă Curții și Clerului catolic spre a lucra pe lîngă Românii Ardealului pentru atingerea acestei cauze care putea să-i redea cinste și avere.

Sunt cunoscute primele influențări și sforțări făcute printre Ardelenii Români într'acest sens de către guvernamentali și terenul cât era de șubred pentru ca să li se poată opune cine-va.

La 1729 Februarie 25 să vorbea a se numi un nou Episcop acolo al catolicilor români de sub ascultarea Coronei de Austria. Și, prin acela, care se numea Micu, dar apoi se schimbă în nume nemțesc Clain Ioan Inocențiu, căci era

desemnat pentru acest post, de Episcop, în el să puneau cele mai mari speranțe de convertirea tuturor ortodoxilor din Imperiū.

Acestea se petreceau chiar în primii ani ai pribegirii lui Rossetti și fiind-că el prevăduse că prin acest mijloc s'ar putea ajunge la ținta lui dorită nu lipsi de a se gândi ca să profite el de ea, să dea mâna cu Catolicii în contra Ortodoxiei.

El dar, își lăsă religia pravoslavnică pentru a se face, la a sa vîrstă, catolic și, cu fățarnicia sa, știu să se arate așa de convins, încât după cum vedurăm, de și toate scrisorile ce am citit mai sus sunt pline de imputări ce i se fac din toate părțile, totuși el începuse și continua a da ajutóre *paterilor catolici*. Și, până la atâta rătăcire sosese, în cât comite sacrilegiul de a nu îndeplini dorința prescrisă în diată cu cuvinte de mörte a răposatei soției sale pravoslavnice: nu dă cununa Domniței Ancuței unde a destinat-o ea ca să se dea !...

El a vrut să se recomande mai sus cu fapta acésta.

Și óre, ce voia el prin acéstă convertire a lui la catolicismul Apusului ?

D'ocamdată actul ce vom rezuma aci mai la vale, din 1733 Februarie 25, ne va destăinui acésta în de ajuns, căci prin el Carol alVI-lea Împăratul Austriei, îi conferă titlul de Conte. Aceasta voia el !

CUM ȘI PENTRU CE, PE ATUNCI CA TOT-D'A-UNA,
BOIERII DINTR'O ȚARĂ SĂ LASAŪ A SE ADEMENI IN ALTA
ȚARĂ STREINĂ INCÂT PRIMEAU TITLURI ȘI JURAŪ
CREDINȚĂ PUTERILOR DE ALT NEAM

Să vedem din ce cauză și pe ce temeiuri s'a dat lui acéstă înobilire. In textul diplomei chiar, găsim următoarele:

«Pe tine credinciosul nostru, iubit nouă, generos Neculae
«Rossetti, pentru alesele tale virtuți și merite, cât și pentru

«credincioasele servicii aduse Augustei noastre Case și chiar
 «Majestății noastre, am judecat . . . ca pe lângă alte mul-
 «țumiri aduse ție până acum pentru o cauză mai bogată
 «de înclinare a noastră către tine, ca să fii împodobit cu un
 «titlu mai înalt de onoare și de demnitate, tu, care încă din
 «anii tăi cei mai tineri începînd a hrăni în inima ta devo-
 «tamentul și zelul spre împlinirea serviciilor prea Augustei
 «noastre Case, tu ginere al Principelui Brâncoveanu și apoi
 «prin sfatul intimei favorii și primirii de către dînsul, ai ajutat
 «ca și prin munca ta și ai condus acea corespondență pe
 «care o duceați spre pilda întregii creștinătăți, fostul Prin-
 «cipe și Domn Leopold cu ilustrul de bună amintire Domnul
 «Costandin Basarab Brâncoveanu fost Principe al Sfintului
 «Imperiu Roman și al Țării Românești, prea zelos pentru
 «interesele noastre.

«Dar dîsul Principe socrul tău, fiind dus în captivitate îm-
 «preună cu tine de Sultanul turcesc, tu ai fost tovarășul
 «lui și al nenorocirilor suferite ; și el încă fiind șters dintre
 «vii, aceeași sortă și același destin să părea că te așteptă
 «și pe tine, dacă printr'o specială milostivire a lui Dum-
 «nezeu, nu ți-ai fi salvat viața. Dar ai fost constrîns ca
 «să suporti încă trei ani un strașnic de aspru surghiun în
 «mijlocul a mari mizerii, până ce în sfîrșit Vizirul Turcilor
 «fiind ucis de armele împărătești biruitoare la Petervaradain
 «ai fost redat libertăți.

«Și întorcându-te în Țara Românească și nici de cum înfrînt
 «de atîtea rele suferințe, continuînd zelul și fierbîntul devo-
 «tament al tău în serviciul nostru, ai procurat cu credință
 «într'o fidelă corespondență, foarte folositore informații despre
 «planurile Turcilor și Tătarilor, despre pregătirea și strîn-
 «gerea lor de provizii, fără să ții sémă de pericolul ce-ți venea
 «de aci, toate acestea le-ai procurat fostului Conte de Ștain-
 «ville, după cum ai adus ca martori pe urmașii acestora
 «aici în aula noastră împărătească și pe cum stau și actele
 «din arhivul de război a cancelariei noastre la îndemână.

«Dar închieindu-se pacea cu Pórta la Pasarovitza, și prin
 «coprinsul acelei păci, cea-l'altă parte a Valahiei unde îți

«avusese-și tu posesiunile și mijlocele de trai rămând sub
 «stăpânirea turcească, tu ai rămas tot acolo spre folosul
 «serviciului nostru cu consimțământul Contelui Ștainville, așa
 «că potrivit-te împrejurărilor după cererea timpului, ceia-ce
 «ai judecat tu că trebuie făcut din interesele noastre sau
 «demn de comunicare, pentru zelul tău către noi, tu le făceai
 «sai le anunțai la vreme. Și ai urmat acestea atît către Con-
 «tele de Stainville cât și către urmașul lui, Contele-Virmond
 «cu credință și sîrguință, pînă ce în fine după lungi și
 «fôrte grele încercări în Valahia turcească, pentru credință
 «către interesele noastre și pericolul ce te amenința din
 «acastă cauză, în urma unei șirete bănuiri, lăsîndu-ți tôte
 «bunurile tale în țara Românească, afirmi că ai fost con-
 «strîns ca să cauți ca un fel de azil pentru siguranța ta
 «ulterioară în Ardealul nostru.

«Iar pentru ca să probezi mai strîns credința ta către Ma-
 «jestatea noastră, răspîndind umilitele tale rugăciuni pen-
 «tru acêsta, ai mișcat milostivirea noastră înclinată de alt-
 «minterlea spre tine, prin mijlocirea Prefectului de atunci
 «din Ardeal, Contele de Tige, în urma bine-voitôrelor nôs-
 «tre mandate, soția ta împreună cu copiii tăi să fie liberați
 «din părțile Valahiei turcești și să-ți fie redați.»

Documentul urmază dîcînd :

«Pentru atîtea titluri și din buna apreciere a credinței
 «și devotamentului tău și pentru serviciile către noi arătate
 «până acum, ca și pe viitor printr'un egal zel și neobosită
 «sîlință te vei osteni și le vei crește și voind să mărim prin-
 «tr'un semn care să-ți fie și ție acum, iar o-dată și o-dată
 «coborîtorilor spre podoabă, am socotit să fi-i înălțat tu
 «Nicolae Rossetti și ficele tale Maria și Elisabeta, în trépta
 «de Conți și Contese în Ardeal și în Ungaria, bucurându-
 «vă de privilegiile ce vi-le conferă acest titlu numindu-vă
 «Spectabile, Magnifice și Ilustrisime.

«Deci pe tine mai nainte numitule Nicolae de Rossetti
 «și pe toți ai tăi moștenitori, urmași și coborîtori din că-
 «sătorie legitimă și care să vor naște în etern bărbați și
 «femei, să se onoreze de adevărați Conți și Contese ai Prin-

«cipatului *Ardealului și a Ungariei și a altor provincii su-*
«*puse nouă.*»

«Dat în cetatea noastră Viena Austriei la 25 Februarie
«1733.»

La 16 Aprilie acelaș an, Impăratul Carol poruncește lui
Contele Nicolae de Rossetti ca să depună obișnuitul jură-
mint solemn în cea mai apropiată Dietă generală pentru
ca ast-fel numele lui să fie trecut în constituțiile publice.

Chiar și în scrisoarea acésta sunt enarate faptele lui în-
tr'un mod mai rezumativ de cât în diploma amintită mai
sus, dar pe lângă acelea, mai sunt adăogate și următoarele
deslușiri :

«*și probe ai dat vădite și în alte chipuri de credința păș-*
«*trată către noi. Și nu mai puțin în acest mod tu te-ai pre-*
«*gătit în adevărata religie către Dumnezeu și prin darul su-*
«*fletului și al trupului—*adaug aci că e vorba de catolicis-
«mul ce'l îmbrățișase, — și încheiându-se pacea, tu te-ai
«lepădat de bunurile tale pe care le avusese-și în Țara Ro-
«mânescă, lăsându-le Turcilor, și te-ai supus Imperiului
«nostru.»

«Iar acum ne expui că te-ai hotărît să-ți stabilești domi-
«ciliul în Ardeal și că predecesorii tăi au obținut de la
«Principele Ardealului Mihail Apafi indigenatul în acel
«Principat, pentru toate aceste motive Noi te ridicăm *pe tine*
«*și pe coboritorii tăi* de ambele sexe la demnitatea de Conți,
«spre răsplătirea mai sus lăudatelor tale merite și pentru
«așțitarea și mai mult a ta și a lor tăi spre continuarea și
«creșterea unor atari servicii.»

Nu multă vreme după acésta, adică la 1734 Decembre
14 în Dieta ce s'a ținut la Sibiiu, s'a hotărît ca la 22 ale
acelea-și luni să depună *și a depus jurământul solemn*, citin-
du-să *scrisorile de indigenat, nu s'a opus nimeni ci cu toți*
le-au primit cu satisfacție.

Așa dar Nicolae Rossetti nu mai aparținea Munteniei ci
era acum indigen și catolic, recunoscut, al Ardealului.

Ast-fel știa Statul vecin să atragă și să răsplătască pe

toți aceia cari susținându-le interesele, în schimb ei «își lepădau țara și își părăseau legea.»

Pentru a măi comenta și insista asupra celor ce în diplomă am văduț că se copriud, credem de prisos, și vom adăoga numai că el își ajunsese ținta dorită, în parte cel puțin, *numărind prin urmare pe cel de al 4-lea eveniment mare din viața lui.*

III.

Nicolae Contele de Rossetti ajunse însă aproape de *culmea dorințelor lui secrete*; o singură îndrăsneală ajutată de puțin noroc, putea să'l ridice la aceea ce de sigur visa și încă de multă vreme, adică *Domniea*; dar róta norocului își întórse spițele sale nefaste și lucéfărul său începu să lumineze de aci încolo tot măi întunecos.

Părăsit de rude, batjocorit de faptul ce făcuse, de către chiar cumnatul său, ajuns la mare sărăcie, el încercă, prin o a 2-a căsătorie—săvîrșită la vârsta de circa 60 de ani,—reabilitare în altă țară și altă religie, dar în loc să se îndrepte norocu, el se afundă tot măi rău, până ce în cele din urmă revine iar la matca lui în Muntenia. Reîntors aci se încercă a trăi ceva măi comod dar nu prea reușește și în cele din urmă își dă sfîrșitul în mâna Creatorului său, plavoslavnic și catolic, ca unul ce își ispășise păcatele din această viață, după cum el singur o recunóște, după faptele sale.

Și, find-că partea acésta de a 2-a a vieții lui nu este măi puțin interesantă ca cea dintéiu, și deosebit de acésta, fiind și măi puțin cunoscută publicului cercetător de trecutul istoriei nóstre, voiú urma pas cu pas enararea faptelor care se ating de persóna lui.

BARBATUL RĂPOSATEI ȘI VESTITEI DOMNIȚE BĂLAȘA
SE NECĂJEȘTE ȘI SCRIE:

O scrisóre din 1735 Martie 26 a lui Manolache Lambrino Vel Ban, aflată tot în arhiva bisericeї sf. Nicolae din Șchei Brașovului, este de un interes fórte mare d'a se citi, cu privire la Conte Rossetti, căci așa ceva rar se póte găsi. Pentru a ei cunoscința o rezumăm; ea este din Bucuresci adresată la Brașov.

«Preoților de la sfința biserică a Scheilor, Gocimanilor «și orășanilor ot tam: Scrisórea d-vóstră am luat-o și «înțelegând, numai de cât am scris Dumisale cumnatului «Neculae Ruset pentru dania bisericeї, care și până acum «este ne-dată, dintr'a Dumisale pricină, măcar că de mult și «alte ori, tot pentru acéstă pricină am fost scris Dumisale, «dară încă și acuma mai descoperit lucru am scris Dumisale, adică: tréba acesteї daniї fără de zăbavă de nu se «va împline bisericeї întrégă, după cum Dumneaei răposata «cumnata Ancuța la mórtea Dumneaei aũ lăsat și aũ poruncit dintr'ale Dumisale de zestre, cununa de diamant ca să «se dea bisericeї.

NEICREDEREA ANCUȚII IN BĂRBATUL SEU LA A EI
MOARTE

«Pentru care nu numai că sânt mărturie ci și ispravnic «m'aũ făcut răposata asupra acesteї trebї și de va pleca «Dumnealuĩ asupra dreptății și adevérului, împlineind đisa «și porunca mortuluĩ, bine va fi și de către noi va avea «Dumnealuĩ pace. Iar de va urma socotéla Dumisale «care am înțeles-o, adică ca se împarță dania în trei — «adică din partea mumei și a ficelor lor Marica și Săf-

«tica—, în zadar va osteni Dumnealui, de vreme ce totă
 «viața Dumisale și până la ceasul morții întru pravo-
 «slavnicie 'și-aū petrecut viața curată și nezmintită, și mai
 «virtos cuvîntul Dumisale cel după urmă anume aū dat
 «și aū dăruit *numai biserica Scheilor*, acea cunună de dia-
 «mant, *iar nu și la Ejoviții și la Franțeșcanii lor*. Și cum
 «pote și cuteză Dumnealui a strica și a strămuta dania
 «mortului care n'am auđit ca să fie făcut alt cine-va-și lucru
 «ca acesta ca să calce pravila, mai virtos fiind dania din
 «zestre iar nu dintr'ale Dumisale.

«Pentru care lucru și pricină într'acest chip să știți că
 «am fost scris Dumnealui chiar și pre larg, cum că nici
 «cum acéstă socotelă a Dumnealui nu este primită la noi
 «nici nu'l vom putea îngădui pe Dumnealui a face lucru
 «necuvios.

«Ci cu tot neamul mortului, cu capetele năstre vom sta
 «pîriși asupra Dumisale, când nu va înțelege. Atunci vom
 «chema aicea la noi vr'o 2 preoți și 3—4 orașani, și din
 «mila lui Dumneđu având Domn și stăpîn numit, la ju-
 «decăți drept, *vom face săbor*, și vom hotărî darul bisericei
 «după prețu care se află în catastiful răposatului Mării
 «Sale Prințipului Costandin Brâncoveanul și să vor vinde
 «moșii, vii, țigani ai răposatei cumnatei Ancuții și să va
 «împlini dania bisericei, de nu veți rămânea D-văstră și
 «biserica păgubașă și va fi într'acest chip cu hrisov bine
 «hotărît.

«Deci să vedem Dumnealui ce va să facă. Iară zălogul
 «acela care diceți că este zălogit la banii bisericei atuncea
 «il va scóte Dumnealui plătind și dobînda banilor.

«Eū acestea ce voiū ca să se facă de acum înainte
 «de nu va înțelege Dumnealui i le-am scris tóte, și cum
 «ii va fi voia așa va face că de cît atita alta n'avem ce-ī
 «face Dumisale de vreme ce să află Dumnealui subt altă
 «stăpânire.»

Noi aci am dat făgăduința de la începutul conferinței
 acesteia de a nu pune nici un dram de pasiune și nici o

invențiune de la noi. Am declarat că vom fi cu totul în regulele purei obiectivității.

Tot ce să ȳdice aci este bazat pe acte autentice.

Dacă în adevăr va fi dat saũ nu Grafu Rossetti acea cunună la biserica din Șchei, noi nu putem ști.

Tot ce ținem să relevăm este aceia că aci e vorba de Domnița Ancuța care nu 'și-a lăsat legea nici o-dată ci a murit ca pravoslavnică și că Rossetti înclinase spre catolicism chiar de la începutul pribegirei sale și a rămas ca atare pînă la sfirșitu vieții lui.

Ba chiar grăbirea morții a acestei Domnițe pare în mod neîndoios că a provenit numai din cauza efectului, ce a produs asupra ei înclinarea spre acest rit a soțului său fără scrupule.

De la data acesta, 1735 pînă la 1738, adică timp de trei ani, nu mai știm nimic despre el. Tot ce putem afirma este aceia că el a viețuit tot în Brașovu Ardealului, că toc-măi bine nu-ı prea mergea cu Grafia lui, căci bani nu prea avea și o atare cinste trebuia hrănită cu mulți bani; așa dar, ne-avându-ı, s'a gîndit la mijlócele prin care i-ar putea avea și nu găsi un altul de cât pe acela de a se căsători a 2-a oră în Brașov, la anul 1738 Ghenariu 26, la biserica Franțiscanilor cu Ilustrisima Herula Lucreția de Caruga. Martori la căsătoria lor aũ fost Celsisimu Principe Costandin Brâncoveanu¹⁾ și un Dietrich, centurion din legiunea lui W. Wallis.

Tot în 1738, Septembrie 3, găsim că să remărită văduva Elisabeta, fostă Comitesă Cicurtin, fica Comitelui Nicolae de Rossetti, cu Perill D. Janson, vădov și el, sub-centurion din legiunea Fürstenberg, având ca martori la cununie pe Celsisimul Principe Costandin Brâncoveanu, cel de sus, și

1) Acest tîner Costandin, fiul lui Bezadea Costandin și nepotul lui Costandin Vodă Brâncoveanu cel ucis la 1714 de Sultanul Ahmed III, era însurat cu Maria, fiica Tomei Paleologu Vel Cămărașul, dis Iuliano Cozlecianu, ginerile lui Mihai Cantacuzino Vel Spătarul. El pînă la acea vreme aici în țară, avusese slujbe în Divanele Domnesci ca Vel Comis și Vel Stolnic și era în vîrstă ca de 28 de ani și, orfan fiind, era apropiat mult de casa Domniței Ancuța, mătușa sa și, unchiul lui, N. Rossetti, îl câștigase în ideile ce avea și în mișcările ce făcea, ast-fel că și pribegia îi era pe atunci și lui impusă ca și lui Nicolae Rossetti.

pe Perill D., frate cu văduvul ginere, Centurion la Brou, din aceeași legiune.

Acastă Elisabetă, fica măi mică de cât cea-l'altă soră a ei, anume Maria Bănésa Argintioianca, fusese întâi de tatăl ei măritată cu catolicul Contele Cicutrin și, murindu-și soțul, ea se remărită acum pentru a 2-a oară și, nu măi departe de cât la 1739 August 27, ea dete naștere unui băiat numit Joannes Nepomuc Nicolaus Franciscus Georgius, fiu legitim al Domnului Gheorghe Janson, sub-centurion din legiunea Waldegg și al Elisabetei născută de Rossetti.

Nași aũ fost la botezul acestui nou născut, Ilustrisimu Domn Nicolae Comite Rossetti și Lucreția soția lui.

Dar, tóte aceste alianțe ce le vedem că se fac într'un timp așa de scurt, Contelui nostru nu-ı prea rentau nimica, căci nu măi departe de cât în 1740 el ajunge la mare sărăcie.

Să vedem ce ne spune chiar el însuși prin scrisórea cu data de 1740 Aprilie 15 și următoarele:

«15 Aprilie. Nicolae Contele de Roset și biv Vel Logofet—după cum să iscălește într'un zapis,—vinde satul său Ionășeni, de la Moldova, lui Iordache Cantacuzino biv Vel Spătar».

«La 2 Maiu acelaș an, Nicolae Conte de Roset scrie din Brașov către fratele său Costandin Roset Vel Vornic care se găsea la Iași, că cu întórcerea Dumneaei cumnatei Catrina Spătăreasa, ı trimitte o prăjitóre de cafea aședată într'o cutie».

«Vorbește apoi de niște hamuri nemțești pentru cai, că le va trimete negreșit».

«Anunță că ajutându-ı Dumneđeu, peste 5 — 6 ȝile va merge la Sibiiu ca să se închine Mării Séle Seninatului Principe, fiind acólea adunare mare».

«Scrie apoi că îmbulzindu-mě strímtórea vremii, de vreme ce cum să trăește pe aci și ce scumpete este, vei înțelegi și de la Dumneaei cumnata. Vesteste că moșia lui Ionășanii de pe apa Jijiei—pe care o are încă din anul 1692 Iunie 7 cumpărată de la Ion Iordachi vtori Logofet,—a vîndut-o

«unchiului său Iordache Cantacuzino Spătaru, cu 100 de galbeni ungurești, pe care bani i-a și luat deplin în mâna lui și'l rógă să-î dea și scrisorile moșii care sânt la dinsul»

«Contesa mea»—dice Rossetti,—«cumnata Dumitale, să închină Dumitale cu frățescă dragoste, rugându-vă din ceriū tóte fericirile».

«La Post Scriptum : acesta este cel mai interesant, — adaogă : ceea-ce în trecutele zile cu frățescă confidenție am scris Dumitale asupra *halului mieu*, iar ți-le aduc aminte și te rog să le socotești frățeste și creștinește, nădăduind că nu mă veți socoti nice pe mine de tot înstrăinat de cele părintești ; de mă cunóșteți de frate după cum și cu dreptate este și *strintórea halului mieu*, trebuie a vă pricinui *fraternam compassionem* ca să nu-ți dai pricină de a întărîta drépta celui de sus».

«Scumpetea de pe aicea și *ce fel mă lupt*, veți înțelege mai pre larg de la Dumneaei cumnata Spătărăsa».

La 19 August, Nicolae Contele de Roset scrie o scrisóre din Brașov, în care cu óre-care plăcere văd că îi este drag și nu-î este rușine, cum ne-ar fi nouă în timp de astă-zi, de a adăoga la titlul de Conte și pe acela de biv Vel Logofet, ca și în scrisórea pe care am vădut-o mai sus cu data de 15 Aprilie ; el scrie surorii sale că «a primit 60 de ughî, rămășița prețului de pe moșia care a vândut-o Dumneaei și deci îi trimite zapisu».

«Contesa mea—dice el—, cumnata Dumitale, mulțumește fórt de neuitare și să închină cu frățescă dragoste. Ne-potului său Constandin îi mulțumește de ciubuc și să rógă a-î trimete și ceva tutun — ba încă de cel bun —, numit basma-ghiubec.»

În P. S. să rógă de soră-sa ca «să nu-l uite și de ceva vin roșu de Cotnari». Sub numele de soră e vara lui, Catrina Pașcanița Cantacuzino, care să afla la Pașcani atunci, unde îi și adresează scrisórea.

O lună închiată după acesta, adică la 19 Septembrie, Elisabeta fica lui cea mai mică móre în Brașov, iar unicul ei fiu nu mult după acesta móre și el așa că, din fica acesta,

Contelui Rossetti, nu-î rămân urmași nici de parte bărbătească nici de parte femeiască, dovadă este chiar diata lui.

Imprejurări ca acestea, de a'și vedea prima soție mórta în Brașov și îngropată la Hurez ; fiica cea mică și cu nepotul ce'l avea de la dînsa, de asemenea sfîrșiți aci ; unica lui fiică mai mare, anume Maria, măritată întăiü cu Ioniță Postelnicul Albescul iar în urmă cu Costandin Banu Hargetoianu departe de el și acésta cu unicul ei fiü anume Nicolae Hargetoianu, căci să găseau stabiliți în Valahia ; pe de altă parte Contele pribeag, fiind redus după cum vędurăm la o așa sărăcie în cât pentru ca să pótă trăi își vindea aceea ce putea adică moșiile părintești, cerșând *ajutöre și milă de la frații* ce-î avea, tóte aceste împrejurări silesce pe Conte de a cere iertare de cele făcute în tinereța lui, de la Costandin Nicolae Voevod Mavrocordat actualul Domn al Munteniei ; acesta șterge cu buretele peste greșelile săvîrșite, mai ales că ele se învechise atăt de mult și în primăvara anului 1741 îl vedem iar la noi în țară ocupând rangul de Vel Logofët în Divanele Domnești, după cum hrisovul din 20 Maiü 1741 ne dovedeșce.

Dar funcția lui în Divane nu ține multă vreme, căci chiar în tóamna acestuï an Costandin Vodă, protectorul sęü, este înlocuit în domnia Munteniei cu Mihaiü Racovița Vodă care vine aci Domn pentru a 2-a óră, așa că și Vel Logofëtul lui Mavrocordat cade din acest post înlocuit fiind de un altul.

De la data acésta înainte, el rămăne pur și simplu ca biv Vel Logofët, fără a uza nici odată—cel puțin după cât cunóscem noi,—de titlul de Conte în afacerile lui interióre, și îl găsim ca martor la mai multe zapise, numit în mai multe rînduri ca judecător pentru aplanarea unor pricinî de hotare de moși ; altă dată îl vedem că dă drumul unor țiganî pe cari îi ținuse—din nesciință—fără dreptate, cu un cuvînt o activitate domólă care nu semăna cătuși de puțin cu trecutul lui spulberatic. El voia și chiar a încercat în mai multe rînduri pe la diferiți Domni, de a ajunge—dacă nu mai mult,—cel puțin la aceeași pozițiune ce avusese, dar norocul nu-î mai suridea !

— *Așa în 1745* găsim într'o dare de sémă că în Bucuresci erau numai 12 familii catolice care numărau ca la 50 de suflete, între care erau și 2 familii nobile, în frunte cu Rossetti.

El conduce pe un Episcop vizitator la Curtea lui Costandin Vodă Mavrocordat, în a 4-a a lui Domnie, cu care Domnul să întretine mai bine de 2 ore, calificând raportorul acelei dări de sémă, pe Rossetti, de vrednic catolic și om puternic.

— *În 1748 Octombrie 22*, sărăcia silește pe Comitele Niculae Rossetti să adreseze din București Baronului Penklern, Internunțiu și însărcinatul de către Impărătesa Maria Te-rezia cu statornicirea granițelor dintre Moldova și Ardeal, rugându'l să mijlocască pentru dînsul la Curtea Vienei să-i obțină un ajutor de bani, fiind de 8 ani părăsit și lipsit de subzistența ȕilnică din cauza sacrificărei sale pentru răspândirea sfinteî religiuî catolice.

Dacă va fi obținut vr'un rezultat favorabil sau nu, noi nu putem ști; mai curînd credem că nu, căci la :

— *1749 Februarie 1* Episcopul catolic de Nicopole, aflat în Bucuresci, anume Antonio Becich, scrie aceluiaș Baron Penklern, rugându'l d'a stăruî la Curtea Vienei ca să dea Comitelui Niculae Rossetti un ajutor, «precum am mai rugat «pe Excelenția Vóstră și altă dată și nu m'ați onorat cu «răspuns; și decî, din nou recomandă înalteî lui milostiviri, «pe demnul și binè meritosul Conte sus numit, care acum «să află în *lipsă chiar de pâinea de tóte ȕilele*, din cauza sfinteî «nóstre religiuî, și de a nu'l părăsi în extrema lui sărăcie».

Inclinăm a crede că văȕend Contele că religia lui catolică nu-i dă de mîncare și nu'l scapă de sărăcia în care se găsea, s'o fi hotărît să revie iar la pravoslavnicie și că numai așa, *în 1749*, Gligorie Ghica Vodă sin Matei Bezadea, fiind aci cu a 2-a Domnie, s'a îndurat de i-a oferit rangul de Vel Postelnic în Divanele Domnești, rang în care îl găsim la Aprilie, Septembrie și Octombrie din acelaș an; dar orî că fu fățarnic de a-și schimba religia numai pentru un moment până ce a apucat o situație óre-care, orî că nu-i con-

venea rangul ce obținuse în raport cu pretențiile lui, destul atât că, chiar în acelaș an îl vedem înlocuit cu altul, rămânând de aci înainte până la sfârșitu vieții lui ca biv Vel Logofêt, rang pe care îl avusese mai de de mult.

El își face diata în anul 1758 Decembre 18, bătrîn ca de 80 de ani, diată care ne este păstrată în original la Arhiva Statului pach. 375/194 Mitrop. Bucuresci, netrebnice doc. 28 și în care el să numește pur și simplu: *Nicolae Roset biv Vel Logofêt ot Ștefănești.*

Moșia acésta Ștefănești îi rămăsese alături de trupul cel mai mare ce'l avea atunci, anume Tunarii de lângă Bucuresci.

Aceasta îi este iscălitura din diată:

N. Roset biv Vel Logofêt ot Ștefănești

Pentru confruntarea semnătorei lui, mai dăm aci și alte 2 iscălituri, una din 1741 Iunie 13:

N. Roset biv Vel Logofêt ot Ștefănești

și alta din 1744 Decembre 23:

N. Roset biv Vel Logofêt ot Ștefănești

Din coprinsul dieții lui vom vedea că el nu era tocmai așa de sărac lipit, după cum să plîngea lui Penklern, ci avea și bani și scule și dobitoce și moșii, avea în sfîrșit cu ce trăi — de sigur ceva mai modest nu cum i-ar fi plăcut ca unui Grof, — și pentru că diata acésta își are o deosebită importanță din tóte punctele de vedere, o voiú schița aci în trăsuri generale, pentru ca din chiar condeiu lui să se pótă și mai bine vedea de noi perversitatea acestui om slujit de noroc.

Așa: «după ce sărută mîna Domnului care atunci era «Scarlat Gligorie Ghica Voevod și îi cere iertare, să îndreptéză spre frați, rude și prietini cu aceiaș rugăminte și apoi să rógă de ziditoriul sêu ca să-i ierte păcatele și greșalele câte aú făcut de la începutul vieții lui pînă astă-đi, «păcate pe care singur le recunóște că sânt fără de număr și pentru ele, să nu'l pedepsească cu pedeapsa Iadului.»

Avea multe pe suflet și grozav să cutremura când pe patul morții i-șî aducea aminte de ele.

Chiar de la început—đice Contele,—că : «văđindu-mă la «adincă vîrstă de bătrînețe și de slăbiciune, rînduesc ale «casei mele ca să nu se întîmple vr'o gilceavă în urma mea «și să nu-mi rămâie și sufletul mieú și ale morților miei ne-«căutate». E vorba de gilceava la care se aștepta că va izbucni imediat după mórtea lui și la aceasta face aluziune, adică la împărțirea averii lui, la care nimeni nu avea dreptul legal de cît nepotul sêu, Nicolae Argintoianu.

El, proprie avere nu mai avea de loc. De-și, de la Janson, copilul fie-si Safti, îi venise o moștenire, dar și pe aceea tot nepotul Argintoianu se cuvenea s'o moștenească acum; căci nici o altă rudă nu putea, după legi, să vie la aceia să primeze pe nepotul unic Nicolae Argetoianu, decî ce gilceavă putea să se întîmple la mórtea sa?

De aceia, el îngradește prin diată, atît interesele catolicilor cît și pe ale rudelor sale cele de preferență anume Ionița Banul Roset și Costandin Vel Logofét Brâncoveanu, după cum vom vedea îndată.

Mai întâiú lasă din banii ce-i are strînși, talere 1000, ne-

potului său Nicolae Argintoianu ca unui clironom al lui și dice că «să fie mulțumit cu atîta și cu alte moșii, vii, «dobitoace și alte mărunțișuri, căci este tînăr și după moșii «póte câștiga». Contele însă, chiar prin diata aceasta care este ultima lui voință î-și arată caracterul său nestatornic și răutăcios, căci îngrădind pe clironom cu aceste condeie, vrea ca restul averii lui să'l lase în altă parte și anume «pentru sufletul lui și ale tuturor răposaților lui, de «această dată, lasă 3000 de talere, însă:

- » talere 500 lasă la biserica catolică a apusului,
- » 60 la 3 biserici catolicești de aici din țară,
- » 400 să se trimeată în Ardeal la Eجویții de la Sibiiu i la Franțiscani de acolo.
- » 100 la Franțiscanii de la Brașov, fiind îngropate acolo la ei și soția mea și fii-meia Safta».

Aci dar nu e vorba de soția lui cea dintâiu, de Domnița Ancuța, căci am văzut că ea fusese îngropată la mănăstirea Horez, ci e vorba de Comitesa Lucreția de Caruga, soția lui cea de a doua, și că dacă nu numește el acest lucru, aceasta o face într'adins pentru ca să învâluie purul adevăr lăsând loc a se confunda soția lui cea de a 2-a cu cea dintâiu.

» 100 la Eجویții de la Brașov, pentru că acești bani— «adaogă Contele,—cei mai mulți îi are din clironomia care «mi-a venit de la răposatul nepotu-mieș Janson feciorul răposatei fii-meia Saftei». Aceasta este justificarea Contelui cu privire la împărțirea banilor, pentru ca să nu aibă clironomul său Argintoianu nici un cuvînt de pricină, despre care după cum vădurăm încă de la începutul dieții lui, îi era grozav de frică.

Apoi trebuie să mai lase «și la biserica catolică, deosebit pentru sufletul lui, căci numai astfel va cunoșce sufletul lui și al nepotului său Janson răcoreală și ușurință». Era gróznică văpaia în care ardea conștiința acestui cucernic Jesuit!

Diata urmează apoi «că la îngroparea lui nu vrea pompă și

«cheltuială multă, ci fără de nici o pompă să'l îngrope, după «cum să cade unui păcătos». În aceste câte-va rînduri ipocrizia lui ajunge la culme, căci aci nu e vorba de cheltuială și de pompă, aci e vorba de a se fi retras el la moșia sa Ștefănești, departe de rude și de nepotul clironom, pentru ca în deplină liniște să i-și pôtă ajuta jesuiți, pentru ca Pateru Franco Marino confesorul lui, care l'a căutat și i-a fost prietin pînă la ciasul morți—căruia de alt-fel are grija să îi lase 100 de talere și un rînd de haine—, să-i ia corpul și în taină, fără știrea nimăruî, să-l ducă în cimitirul catolic.

Lasă apoi «copiilor de casă câte 10—15 talere; iartă de «robie niște țigani; dă 80 de talere, afară de simbria ce «i-se face, unui logofețel ce'l avea, anume Gheorghe; lasă «talere 200 la spitalul Colțea pentru căutarea bolnavilor și «îngrijaște ca: feciorii, argații, păstorii și toți simbriașii lui, «să fie plătiți pe deplin, socotindu-li-se leafa pe un an întreg, «chiar dacă nu vor fi împlinit anul».

Acestea tôte le dispune și rînduește Contele, în ce privește numerarul.

«Cât pentru moșii, vii și altele, mobile și imobile, el le «lasă pe toate nepotului său Nicolae Argintoianu, ca unui «clironom al său».

Aci nu mai poate amesteca pe Paterii Franțișcani și Jesuiți; știa fostul Marele Logofet că pravila îl oprește de a face alt-fel, și chiar dacă s'ar fi încumetat a orîndui în alt mod, în acel caz diata era să fie atacată de către clironom și de aceea, în ce privește imobilele, el le lasă numai aceluia care după lege era în drept să'l moștenească.

Dar, și aci pentru că ochi clironomului său nu-i prea plăcea, găsește ca în moșia Ștefănești să mai intereseze și pe Costandin Brâncoveanu Vel Logofet, care, bine înțeles, îi era și el nepot de alătura despre fratele Domniței Ancuța, și cu acest prilej să poată împărtași și pe fratele său Ionița Banul Roset, cu iepe, cai, boi, vaci, rîmători, stupi, tăvițe și sfeșnice de argint, aramă, cositor, borfeturi, așternuturi și altele, cum și să-i ierte niște bani cu cari să împrumutase Banul Roset, de la Maria mama lui Nicolae Argin-

toianu, pe care bani — ȕice Contele—, «că i-ar fi primit «deja el de la frate-so Ioniȕă de mai nainte vreme».

La toate acestea cȕate orȕndueşte în diatȕ, «lasă ca epi- «tropi desăvirşiȕi pe fratele sėu Ioan Roset biv Vel Ban, pe «nepotul sėu Costandin Brȕncoveanu Vel Logofėt, cum ŕi «pe clironomul sėu Nicolae Argintoianu» ca sȕ fie acesta în minoritate de glasuri în discuȕiuni, 1 din 3, cȕci, dupė cum ȕice el, «la nimeni altul nu am mai multȕ îndrȕznealȕ «ŕi frȕteascȕ fiduȕie, de cȕt la aceŕtia».

Ca închiere a dieȕii lui *pȕrinteascȕ, sincerȕ ŕi inocentȕ* mai adaogȕ Contele încȕ douė lucruri de acelaŕ calibru ŕi anume:

«1. dacȕ s'ar întȕmpla pentru pȕcatele mele ŕi din rȕpe- «jiunea vremii viitoare a nenorocitei țȕri romȕneŕti, pȕnȕ la «sfirŕitul mieu, sȕ pierz din capete adicȕ din bani, ŕi sȕ nu «se ajungȕ ca sȕ se împlinescȕ toate cȕte am lȕsat în diatȕ, «atuncȕ sȕ se vȕnzȕ vitele, argintȕria, vinurile, bucatele ŕi «alte dichise ale casei, *mȕcar ŕi moŕii*, (ŕi de zapise de bani «nu pomenesce), *ca sȕ sė împlinescȕ toate cȕte am lȕsat în «diatȕ deplin*». E vorba dar de banii ce îi lȕsase pe la Fran- țȕcani ŕi Jesuiȕi, ca aceia sȕ se împlinescȕ fȕrȕ smintealȕ, ŕi îngrabȕ, fie ŕi cu rizicul de a i sė vinde tot ce are, chiar în lipsa moŕtenitorului.

2. fiind cȕ nepotul sėu Nicolae Argintoianu îi arȕtase ore-care rȕcealȕ ŕi împotrivre, chiar de cȕnd trȕia, cȕ nu va executa diata aŕa cum o lȕsase, el sė adreseazȕ în post- script ast-fel : «Întȕresc ŕi vė rog frȕilor ŕi vė jur cu nu- «mele înfricoŕatului Dumnezeu, sȕ urmaȕi precum scriu ŕi «sȕ nu vė uitaȕi la nepotul Argetoianul, de care cum-va'ŕi ar «vrea cȕutare sȕ lȕcomeascȕ mai mult».

Este strigȕtul omului desnȕdȕjduit, care vedea cu ochii cum cȕ voința lui ne-legalȕ, va fi cȕlcȕtȕ în picioare, dupė cum la 1730 cȕlcȕse ŕi el tot la fel, pe aceea a primei lui soȕii, în privința cununeii de diamant ce o lȕsase rėposata Domniȕă la biserica din Șcheii Brașovului.

La tȕte sȕ gȕndise acest pravoslavnic ŕi catolic octogenar cȕnd își întocmeŕte diata ; pe tȕte le prevėduse ; pe toȕi i-a împȕcat în aŕa fel ca diata lui sȕ nu poatȕ fi sfȕrȕmatȕ ; nu

uitase ca grosul banilor lui să-i lase la bisericile apusului de aci din țară și din Ardeal cum și la Franțișcanii și la Ejoviții—cum dice el—, de la Sibiiu și de la Brașov cu cari trăise în cele mai strînse raporturi, dar cu regret vedem că numai la aceea-ce trebuia mai mult, nu să gîndea, adică la sufletul soții lui dintâiu, la acela al Domniții Ancuții, care de 30 de ani aproape nu mai cunoștea nici o răcoreală și ușurință din partea soțului ei necredincios.

Trebuia dic, să se gîndească și la ea, căci averea pe care o împărțea el acum pe la acești streini de noi, nu era a lui proprie ; era a sărmanei răposatei soții lui și a fiicei lui Săftica cum și a fiului acesteia anume Janson, și că numai norocul l'a adus în această frumoasă stare materială pentru ca să-și uite într'atîta el acum la ciasul morței lui de ea !

O timpuri, o moravuri voi exclama și eu, până la câtă perfidie să înoroise moravurile în mocirla Secolului al XVIII-lea.

Acea ce n'a făcut soțul, a suplini înșă nepotul acesteia Domnițe, anume Nicolae Argintoianu, nesilit de nimeni, și din tot sufletul lui, în anul 1763, când cei-l'alți doi episcopii ai dieții murise și rămăsese singur el și ca episcop și ca clironom. El dăruiește 250 de talere, Mitropoliei din Bucuresci, « pentru sufletul moșu-mie și al moșă-mea i al părinților mie și al soții mele »— dice bunul creștin pravoslavnic Argintoianu. Așa a respuns prin fapte și de bună voe nepotul cel neplăcut !

Anul, luna și ziua morții a Comitelui Rossetti nu o cunoaștem precis ; bănuim înșă că el ar fi încetat din viață în anul 1759 și când dic că bănuiesc m'aș putea crede autorizat a afirma acest lucru, bazat pe documente. Știm că la 1758 Decembre 18 el își întocmește diata ; mai știm că la 1759 Mai 15 Nicolae Argintoianu unicul nepot și moștenitor al averii Comitelui după mörte, vinde către Costandin Krețulescu Vel Ban, vestita Casă ȃisă a Domniții Ancuții și a bărbatului ei, din Bucuresci din Mahalaua Vergului. Deci, fiind-că Argintoianu nu putea fi stăpîn pe această casă în vremea cât a trăit Conteșe și, mai mult de cât atîta, fiind-că nu o putea vinde, evident că data morții Contelui trebuie să fi avut loc între aceste două date.

Acésta însă este numai o bănuială — întemeiată de altfel pe acte, — dar aceia ce putem afirma în mod absolut cert, este aceia că la 1761 nu mai trăia, căci în acest an, epitropii împărțise o parte din banii lăsați prin diată a se da, epitropi cari știm în mod exact că n'aũ fost îngăduiți pînă la sfirșit să-și îndeplinescă obligația impusă de mort, căci Costandin Vodă Mavrocordat venind aci în 1761 cu a 6-a Domnie, luă afacerea din mâna lor și o încredință Mitropolitului Țării Kir Grigorie și că, numai după mórtea celor doi epitropi și după ce Mavrocordat plecase din Domnie, Mitropolitul își declină competența și înapoiă avearea clironomului Argintoianu, pentru a aduce el însuși cuprinsul dieții la desăvîrșită îndeplinire, ca unul ce era în drepturile lui de epitrop și clironom, sarcină, pe care prin acte bine știm, că acest nepot-de-fată al Contelui Rossetti, și-a achitat-o în mod demn și conștiincios.

Singurul lucru ce ne rămâne absolut obscur ar fi acela de a nu ști unde a fost Contele îngropat.

Bănuesc că nu la ultima lui moșie, anume Ștefănești, de lingă Tunari, își va fi lăsat el cu sufletul ca să fie înmormîntat, unde nici biserică catolică, nici cimitir catolic, nu se afla, ci în vre-o altă parte — dacă cu adevărat acești papistași îl vor fi îngropat—.

În privința dieții Contelui de Rossetti, voiũ mai adăoga numai atita că: printr'însa se vede că el cât de puțin nu-și mai aducea aminte, nici de jurămîntul făcut în țară străină, nici de titlul obținut prin acel jurămînt și sub alt rit, deși pe când era acolo nu uita de rangul ce-l avusese în țara noastră. Deci dîc că, de toate acele adaose de ocazie, Românul să dezbracă la sfirșit când intră într'adevăr în conștiința sa și preferă a muri cum s'a născut.

De aceea, chiar în anul acesta cînd am vîdut că la noi sã publicã greșit istoria trecutului nostru, nu m'am putut opri de a lua condeiul și cu mîna pe conștiință, a vorbi fiului lui C. A. Roseti așa cum î-mi este cunoscut adevăratul adevăr asupra numelui ce poartă.

Iată ce limbagiu i-am ținut eũ nu de mult:

București, Vineri, 18 Aprilie, 1903.

Stimate Domnule Vintila C. A. Rosetti,

Cu ocaziunea Aniversărei a 18^{-a} a răposărei Nemuritorului D-v. părinte ați publicat în zilele acestea cu data de 6 Aprilie 1903, adică la sf. și de Paști, frumosul număr 113 (4) al anului 47^{-lea} al ziarului „Românul“ căruia D-vs. sunteți proprietar moștenitor.

Am citit și eu și am vădut cu vie plăcere cât este de adinc săpat în a D-vs. inimă de fiu, nobilul sentiment de respect și iubire pentru memoria tatălui D-vs.; dar am observat că la pagina 66, la Articolul intitulat „Familia Rosetti“ s'au alunecat erori istorice pe care de sigur nu voiți să le susțineți tocmai D-vs., pe cât timp eu le știu că nu au nici un temei și nu le-ar fi susținut nici părintele D-vs. care era cel mai iubitor de adevăr și îi plăcea să'l dea la lumină fără greșeli.

Familia C. A. Rosetti nu are trebuință de cât de adevăr, căci ea de acum înainte aparține mai mult ca în trecut istoriei României. Deci ori-ce francă îndreptare de eroare, care alt obiect nu are de cât dovedirea purului adevăr, eu cred că nu poate fi de cât bine primită de către D-le Voastre.

Și eu, ca contemporan, am admirat, Domnul micu, înaltele merite cetățenești ale lui C. A. Rosetti și în sensul acesta vii să mi îndeplinesc o datorie către memoria lui și către Familia lui, și ca ast-fel, vă rog să luați în considerare deslușirile conștiințioase ce vă aduc cu acesta.

Articolul sus menționat, la începutul lui tratăză despre «Origina Familiei Rosetti» de pe timpii când se afla ea în Italia, apoi în Constantinopol și apoi în Moldova, adică de pe la evul meziu; trece apoi la primii ani ai secolului al 18^{-lea}, la Domniea lui Costandin Voevod Brâncoveanu, atunci când

vine în Muntenia (1705) Iordake Vel Vistier din Moldova și însoră în București pe fiul său, Nicolae, cu Domnița Ancuța, fiica lui Costandin Voevod Brâncoveanu.

Până aci, eu nu voiu contradice nimic din articolul tipărit.

Voiu arăta însă că acel Articol greșășce dicând mai la vale că acel Iordake ar fi adus cu dinsul și 2 fete ale sale aici în Valahia, căci aci el face confuziune cu un alt boier anume Costandin Vel Vornic Rosetti (din 1732), ¹⁾ care acela era într'adevăr tatăl Ecaterinei și frate Victoriei (așa se numeau aceste 2 fete) precum din documente se pôte lumina rudenica perfect.

Dar acum să venim și la Iordake Vel Vistierul și la fiul său Nicolae, soțul Ancuței Brâncoveanca, de mai sus, Contele²⁾ Imperiului German din 1733, care de mai mulți ani, adică de pe la 1728, era cu Domnița Ancuța și 2 fete mici ale lor stabilit în Transilvania căci acești soți în totă viața lor nu au avut nici un singur fiu ci numai 2 fete: Marica și Săftica și că din ele numai Marica Băneasa a avut urmaș unic însurat, pe fiul ei Nicolae Pitarul Argintoianul, de la care asemenea a rămas urmași, cari s'au reîntors aici în patria lor dinpreună cu Nicolae Contele Rosetti atunci când Oltenia noastră a încetat de a mai fi sub stăpânirea Germană; dar, de la fata cea-laltă Săftica, pe care părinții o măritase în Transilvania, unde a și murit ténără și a fost înmormintată la biserica catolică a Franciscanilor din Brașov, tatăl ei 'și-a fost luat înapoi zestrea ce îi dedese, din cauză că nu i-a rămas nici un urmaș.

Aveea lor întregă cât și toate drepturile și titlurile ce a avut Nicolae Contele de Rosetti, fie în Statele Germane, fie în țerile Române, nu s'au putut coborî la nici o altă ramură de Rosetti ci s'au moștenit singur numai de Nicolae Argintoianul, unicul nepot și moștenitor al Casei lor.

Așa dar, numai ceea-ce Articolul acela dice în linia 40 și 41, despre Maria, căsătorită cu Banul Argintoianul, este esact,

1) Vezi linia 19 din articolul citat.

2) „ » » 30 etc.

dar cele ce el mai adaogă din jos este cu totul greșit și nici un cuvint nu are vre-un temeiü; nici legătura cea mai mică nu are cu bransa fraților cu care s'a rudit și din care s'a pogorit regretatul părintele D-vs. adică cu acei trei frați:

1. Scarlat vel Hatmanul, soțul Zoitei Băleanu;
2. Costache vel Clucerul, soțul Mariorei Lehliu, și
3. Alecu vel Logofetul, soțul Elinei Obedeanu.

Acesta este esactul și purul adevăr istoric.

Credând că și D-v. doriți să stabiliți Genealogia părintelui D-v. pe date seriose, vă adresez, Domnul mieü, scrisórea de față și vă fac cunoscut că, pentru ori-ce deslușiri țin la dispoziția D-v. Documentele ce am și ce cunosc pentru a vă lămurii cu date clare și precise în cestiunea acésta care vă interesează. Eü in tot-d'auna când am vedut că s'a scris despre familiile cunoscute mie ale țerei noastre, am ținut și am dorit să se cerceteze adevărul și să nu se lase a pătrunde fără probe narațiuni cu date nepotrivate sau fantastice, căci trecutul țerei noastre, prin trecutul bine studiat al familiilor ce au stat la cârma ei se va putea lumina mai bine de cât prin ori-ce alt. Dar articolul ce ați publicat în zilele acestea trecute este cu totul greșit.

Primiți, Domnul mieü, a mea sinceră încredințare de stimă complectă.

(ss) Ștefan Dimitrie Grecianu
Str. Têranilor, No. 152.
Bucuresci.

REZUMAT

Comitele Nicolae Rossetti s'a născut cu probabilitate, pe la anul 1680.

Soția lui, Domnița Ancuța s'a născut circa la anul 1691.

Ei se căsătoresc în Bucuresci la anul 1705.

Ea móre în Brașov la 1730 Aprilie 12 și trupul ei se îngropă în mănăstirea Horezi din Vilcea.

Acești soți au avut împreună numai 2 fice, și anume: Maria și Safta.

Maria, fica cea mai mare, s'a născut pe la anul 1707.

Ea să căsătorește primo la 1722 cu Ioniță Postelnicul Albescu. Acesta móre fără urmași și ea să remărită a doua óră cu Costandin Banul Hargetoianul la 1729.

Din căsătoria ei cea din urmă, are la 1731, un singur băiat, anume pe Niculae, botezat cu numele moșului său despre mamă.

Safta, fica cea de a doua a Comitelui Rossetti și a Domniții Ancuții, se naște pe la anul 1709. Ea să mărită întâia-și dată, pe la 1731 cu Comitele Cicurtin din Ardeal. El móre fără urmași și această văduvă Comitesă Elisabeta Cicurtin, născută Rossetti, să remărită în Brașov, la 1738, Septembrie 3, cu Pericle Janson.

Cu acest soț din urmă, are un singur băiat, născut la

1739 August 27 cu numele de Ion-Nepomuc-Nicolae-Francisc-Gheorghe.

Dar, ea, Safta, móre în Braşov, la 1740 Septembre 19, şi nu mult după aceasta móre tot la Braşov şi fiul ei, îngropaţi fiind amîndoi în cimitirul catolic de aci.

Contele Rossetti îi moşteneşte pe amîndoi, adică şi pe fca lui Săftica şi pe micul lui nepoţel de fca, anume Ion Janson. Contele după ce rămîne văduv, în 1730, să recăsătoreşte, la 1738 Ianuarie 26 în Braşov, cu Ilustrisima Herula Lucreţia de Caruga. Ea móre peste cîţiva ani aci la Braşov unde a şi fost îngropată tot la catolică.

El îşi face diata în 1758 Decembre 18 şi móre în Muntenia la 1759 sau 1760, dar unde va fi fost înmormîntat, la Ştefăneşti sau aiurea, nu ştim.

Singurul lui moştenitor, a fost Nicolae Argintoianu Vel Pitarul, nepotul de fca, căci de parte bărbătească, Contele n'a lăsat urmaşi direcţi alţii.

Aceasta este situaţia familiei lui.

În ce priveşte persoana Comitelui Rossetti, el era de origină italiană, a cărui familie să stabilise pentru câtăva vreme în Ţarigrad, dar în cele din urmă membri ei, treptat s'au stabilit la Moldova unii şi alţii aici.

El, din tinereţea lui, fu Moldovean, apoi Muntean, iar de la 1727 pînă la sfîrşitul anului 1740 deveni cetăţean, cu recunoştere în tótă regula de indigenat, în ţinutul Ardealului, şi în cele din urmă se făcu iarăşi Muntean pînă la sfîrşitul ălelor lui.

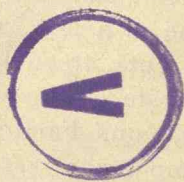
Ca religiune el a fost întiiu pravoslavnic iar când aceasta nu'i mai rentă, trecu la catolicism.

El se înrudeşte cu boieri fruntaşi români, slujeşte cu credinţă pe Domnii Fanarioţi, dar apoi când găseşte momentul oportun îi părăsesce pe toţi.

Se arată devotat Imperialilor Germani, de la cari necăstigînd nimic, într'o bună dimineţă îi lasă cum ăice romănu cu Doru la inimă, pentru a se înapoia iar la obîrşia lui.

Omul acesta, care a trăit şi a fost în plină activitate

până la mijlocul Dominațiunei a Fanarioților din țările Române, devenise imaginea vie a acestei fatale Epoce și nu putea fi, deci, de cât fidel simțirilor, cugetărilor și lucrărilor din secolul lui, care stare de lucruri a durat la noi pînă la 1822, sfîrșindu-se de fapt printr'o revoluțiune dar care poate și astăzi nu s'ar vindeca daca nu am avea pe tron din mila lui Dumnezeu Dinastia bine întărită pe care ne-am ales-o noi pentru norocirea noastră în deplină libertate, și este nu numai stimată de tôte puterile universului ci și iubită de întregul popor românesc.

ERATA

La pag. 8 rîndul II începînd de sus, citește : *luminos* în loc de : *uminos*.
» » 30 » 8 » » jos, » *pravoslavnic său catolic* în
loc de : *pravoslavnic și catolic*.

**VERIFICAT
2017**

BIBLIOTECĂ
CENTRALĂ
UNIVERSITARĂ
BUCUREȘTI

**VERIFICAT
2007**